

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Monika Sedláčková

Parlamentní imunita v kontextu svobody projevu

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Parlamentní imunita v kontextu svobody projevu*“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 102 398 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 31. 5. 2022

.....

Monika Sedláčková

Děkuji doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph.D za odborné vedení a za podněty a připomínky při zpracování této diplomové práce.

Seznam použitých zkratek

Ústava ČR – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o přestupcích – zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Trestní řád – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny – zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o jednacím řádu Senátu – zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů

LZPS – Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

ESLP – Evropský soud pro lidská práva

Poslanecká sněmovna ČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Senát ČR – Senát Parlamentu České republiky

Obsah

Seznam použitých zkratek	4
Úvod	7
1 Obecný rámec právní úpravy parlamentní imunity a svobody projevu.....	9
1. 1 Parlamentní imunita	9
1. 1. 1 Imunita materiální a procesní	10
1. 1. 2 Pojem „orgán“ Poslanecké sněmovny a Senátu	13
1. 1. 3 Procesní rovina trestněprávní odpovědnosti	15
1. 2 Svoboda projevu	16
1. 2. 1 Ústavněprávní zakotvení svobody projevu a její obecná východiska.....	16
1. 2. 2 Svoboda projevu poslanců a senátorů	18
2 Podstata pojmu projev ve smyslu čl. 27 Ústavy ČR.....	21
2. 1 Vymezení pojmu v judikatuře českých soudů	21
2. 2 Projev dle české právní úpravy a komentářové literatury.....	23
2. 3 Skutková tvrzení a hodnotové soudy	24
2. 4 Dílčí závěr.....	25
3 Problematika parlamentní imunity ve spojení se svobodou projevu v praxi.....	26
3. 1 Ústavní stížnost Otty Chaloupky	26
3. 2 Obvinění Tomia Okamury a Miloslava Roznera z trestného činu popírání holocaustu	28
3. 3 Jednání poslance Lubomíra Volného.....	29
3. 4 Slovní spor Miroslava Kalouska a Andreje Babiše	31
3. 5 Vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení ve věci trestního stíhání skupiny poslanců	34
3. 6 Další usnesení poslanecké sněmovny k vydání poslanců k trestnímu stíhání v souvislosti s učiněnými projevy.....	35
4 Změna právní úpravy poslanecké imunity.....	38
4. 1 Podoba navrhované změny	40
4. 1. 1 Změna v podobě nového právního předpisu	40
4. 1. 2 Změna trestněprávních předpisů	41

Závěr.....	44
Seznam použité literatury a pramenů	46
Shrnutí	51
Abstract.....	52
Klíčová slova	53
List of key words	53

Úvod

Předmětem mé diplomové práce je parlamentní imunita v kontextu svobody projevu členů zákonodárského sboru. Toto téma se na první pohled může jevit jako bezproblémové a dostatečně vyjasněné, nicméně se domnívám, že tomu tak ve skutečnosti není. Tato problematika je navíc dle mého názoru, zvláště v současné době, velice aktuální a myslím si, že by se měla stát předmětem odborné diskuze. Svoboda projevu je sice ústavně zaručena všem, napříč politickým spektrem, nicméně jejím problematickým aspektem se v tomto směru může jevit to, když sám autor výroku si je vědom, že jeho vyřčená informace není pravdivá a může nést neblahé následky. A to zvláště v situaci, kdy jej činí veřejně a tato informace se tak obratem dostane mezi širokou veřejnost a může tak mít difamující účinek. Svědky těchto situací jsme zejména v předvolebních debatách, kdy jejich protagonisté řeknou o svém protivníkovi cokoli, mnohdy i to, co se nezakládá na pravdě s úmyslem ho očernit. Hlavním důvodem, proč se tak děje, je jeho přesvědčení, že za svůj výrok nenese žádnou odpovědnost, neboť hned na ústavní úrovni je zakotveno několik institutů, které tyto projevy chrání.

V minulosti se odehrálo několik situací, ve kterých členové zákonodárského sboru učinili řadu výroků, které byly rozporuplné, a to zejména s ohledem na jejich případnou verifikaci a nebylo jednoznačné, jak se k nim postavit. V současnosti se navíc tyto aktivity čím dál víc přesouvají do tzv. virtuálního světa, kde mohou mít daleko větší vliv na občany.

Za cíl této diplomové práce si kladu zodpovězení otázky, zda by v této oblasti bylo vhodné provést změnu aktuálně platné a účinné právní úpravy. Zaměřím se tedy na její klíčové aspekty a to, jak je vnímána v odborných kruzích. Tento aspekt je také důvodem, proč jsem si téma parlamentní imunity v kontextu svobody projevu vybrala.

V úvodní části se chci zaměřit na vymezení klíčových pojmů této práce, a to zejména pojmu parlamentní imunita, její aktuální právní úpravě, a procesní rovině tohoto institutu. V rámci této kapitoly zmíním také základní východiska právní úpravy svobody projevu.

V další kapitole přikročím k problematice podstaty svobodného projevu, a to zejména jeho zakotvení v právní úpravě. Mimo to se zaměřím také na otázku, jak se k tomuto pojmu staví vybraná část odborné literatury, a to především k otázce, zda by aktuální právní úprava neměla reagovat na rychlý vývoj společenského života, neboť to bude výchozí pro další části mé diplomové práce.

Samostatnou ucelenou kapitolu této práce věnuji judikatuře vysokých soudů ČR v rámci parlamentní imunity a svobodného projevu členů zákonodárského sboru. Tato kapitola bude pojednávat zejména o rozhodnutích, ve kterých se odráží procesní stránka hmotněprávní úpravy

(její občanskoprávní a trestněprávní rovina), která se v současné době nachází na ústavní úrovni. Spolu s výše zmiňovanou odbornou literaturou pak tvoří základ pro další část mé práce, ve které se budu zabývat onou změnou právní úpravy. Tyto případy totiž mohou být pomyslným odrazovým můstkem pro zdůraznění toho, že dosavadní právní úprava není natolik bezchybná a zasloužila by si tak zásadní změnu.

V poslední kapitole bych ráda zhodnotila, zda je tato změna skutečně potřebná a pokud ano, pokusím se nastínit možné návrhy de lege ferenda, Všechny mé potenciální návrhy opřu o obecná východiska, která by mohla sloužit jako podklad pro danou změnu. V rámci této kapitoly bych také alespoň rámcově popsala případy poslanců, kteří doposud byli vydáni Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR k trestnímu stíhání, a to v souvislosti s projevy, které byly z jejich strany učiněny.

1 Obecný rámec právní úpravy parlamentní imunity a svobody projevu

V rámci této kapitoly bych se ráda zabývala základními pojmy této problematiky, neboť jejich pochopení je klíčové pro další části této práce. V moderních demokratických společnostech je dnes již běžnou součástí zakotvení parlamentní imunity. Tento institut je velice úzce provázán se svobodou projevu. V tomto světle bych se parlamentní imunitě chtěla věnovat v této mé práci i já.

1. 1 Parlamentní imunita

Parlamentní imunita je jednou z výsad, které jsou spojeny s výkonem ať již poslaneckého, či senátorského mandátu. Je jednou z privilegií, které zajišťují nezávislost funkce poslance či senátora, ale zejména nezávislost Parlamentu jako takového.¹ Současné zakotvení parlamentní imunity nacházíme na právně nejvyšší úrovni, a to v Ústavě ČR, konkrétně v jejím článku 27.

Parlamentní imunita vyjadřuje vynětí člena Parlamentu z obecného právního a sankčního režimu. Jak uvádí Petr Mlsna, „*imunitu poslanců a senátorů (...) je třeba chápat jako určité vybočení z obecné zásady rovnosti před zákonem, která je vlastní všem demokratickým právním státům.*“² Nejedná se však o osobní privilegium, které by bylo poskytováno poslanci jako určitá výsada³. Smyslem poskytované ochrany je zajistit nerušený výkon činnosti parlamentu. „*Smysl a účel institutu poslanecké imunity (...) je ústavně garantovat svobodu a nezávislost členů parlamentů, zabránit jejich možnému omezení ze strany moci výkonné, cestou případného zneužití jejich trestní stíhání.*“⁴ Myšlenkou dvojí funkce parlamentní imunity se zabýval také doc. Kysela⁵, který vyjádřil její vazbu právě na svobodu projevu. Dle jeho slov je, „*(...) pravý smysl parlamentního privilegia svobody projevu: neobávat se, že budu postihován mocnými za to, co jim nepříjemného říkám (...)*“. Nejenom tedy, že má být Parlament chráněn před zásahy ze strany moci výkonné, ale je chráněn jako instituce před jakýmkoliv vnějšími vlivy. Tuto myšlenku vyjadřuje také Ústavní soud ve své judikatuře, když

¹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 30

² MLSNA, Petr. In: RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 290 (čl. 27)

³ SYLLOVÁ, Jindřiška. In: SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 302-345 (čl. 27)

⁴ Podrobněji viz nálezy Ústavního soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12, bod 5

⁵ KYSELA, Jan. *Glosa k výkladu čl. 27 Ústavy Nejvyšším soudem*. Státní zastupitelství, 2013, roč. 2013, č. 5, s. 29

stanoví, že „(...) v případě indemnity je tedy chráněn primárně Parlament jako debatní fórum mezi poslanci a senátory, a nikoliv individuální svoboda projevu či osobní výsady jednotlivého poslance či senátora. (...) Parlamentní imunita má dvě základní funkce – zajišťuje akceschopnost parlamentu a zaručuje jeho členům možnost svobodně vyjádřit svůj názor.“⁶

1. 1. 1 Imunita materiální a procesní

Parlamentní imunitu v současné právní úpravě nacházíme ve dvojí podobě. Zaprvé je možné pojem chápat v materiálním slova smyslu, jako tzv. **indemnita**. Její vymezení nalzáme v čl. 27 odst. 1 a 2 Ústavy ČR. Dle odstavce prvního tohoto ustanovení „*poslance ani senátora nelze postihnout pro hlasování v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo jejich orgánech*“⁷. Podle odstavce druhého pak „*za projevy učiněné v Poslanecké sněmovně nebo Senátu nebo v jejich orgánech nelze poslance nebo senátora trestně stíhat. Poslanec nebo senátor podléhá jen disciplinární pravomoci komory, jejímž je členem.*“⁸. Toto ustanovení tak vymezuje nepostižitelnost členů zákonodárského sboru jednak za hlasování, které na půdě jeho komor probíhá, ale také za projevy, které v rámci Poslanecké sněmovny či Senátu učiní. Poslanec a senátor ve smyslu odstavce druhého podléhá pouze disciplinární pravomoci příslušné komory – je tedy pouze na ní, zda případné projevy svých členů bude řešit a bude tak v této souvislosti zahajovat disciplinární řízení. Tento následek však Ústava ČR nezmiňuje v případě hlasování, které bude na půdě Parlamentu ČR probíhat. Materiální povaha této imunity spočívá v tom, že k jejímu uplatnění není třeba zvláštní procedury v Poslanecké sněmovně či Senátu a jak vyplývá z dikce výše citovaných ustanovení, znamená absolutní nepostižitelnost za jednání (ať už hlasování nebo jiné projevy), které jsou učiněny na půdě příslušné komory a také v jejich orgánech. Pro úplnost je třeba dodat, že komentářová literatura se k tomuto článku staví tak, že indemnitu ve smyslu odstavce prvního chápe jako imunitu absolutní, neboť z ní nejsou stanoveny žádné výjimky.⁹ Tento fakt je potvrzen zejména tím, že „*hlasováním poslanci a senátoři vyjadřují svá rozhodnutí k návrhům předkládaným v komorách Parlamentu a tímto způsobem projevují své individuální postoje.*“¹⁰ Imunitu v tomto pojetí je navíc nutné chápat pouze jako vyloučení z trestněprávní odpovědnosti, nikoli z odpovědnosti podle práva civilního.¹¹ Tento aspekt je důležitý zejména pro aplikaci čl. 27

⁶ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, body 75 a 31

⁷ čl. 27 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁸ Čl. 27 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

⁹ Podrobněji viz Rychetský, P; Langášek, T; Herc, T; Mlsna, P. a kol. Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 293.

¹⁰ BAHÝLOVÁ, Lenka. In: BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 394 (čl. 27)

¹¹ ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Imunita jako ústavněprávní problém*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1996, roč. 4, č. 1, s. 44

odst. 2 Ústavy ČR, neboť výhradně pomocí projevu, který je učiněn na půdě parlamentu, může dojít k zásahu do práv zaručených občanským právem. Pomocí hlasování je zřejmě méně pravděpodobné, že dojde k zásahu například do práv osobnostních. „*Civilně právní proces (...) navíc nemůžeme označit za postih poslanců, protože není iniciován státní mocí a nenaplnuje tak původní smysl indemnity. (...) Pokud by proto některý z poslanců např. projevem na plénu Poslanecké sněmovny naplnil skutkovou podstatu trestného činu pomluvy (...), nepodléhá trestní, ale pouze disciplinární pravomoci Poslanecké sněmovny. Poškozenému však nic nebrání, aby se obrátil na soud např. se žalobou na ochranu osobnosti.*¹²

Vedle imunity materiální Ústava ČR vymezuje také tzv. **imunitu procesní, konkrétně přestupkovou**, zakotvenou v čl. 27 odst. 3, která řeší odpovědnost v oblasti přestupků – „*vztahuje se pouze na procesní úkony (...).*“¹³ Podstatou je skutečnost, že za přestupky (a to pouze za ně, jiné správní delikty se případně projednávají v klasickém správním řízení a exempce se na ně tedy nevztahuje) je odpovědný příslušný člen zákonodárního sboru pouze komoře, jejíž je členem. Tato je následně bude projednávat v disciplinárním řízení. Vymezením tzv. přestupkové imunity se zabýval také Ústavní soud ČR v jednom ze svých nálezu.¹⁴ Odkazuje v něm na přestupkový zákon (vzhledem k době vydání předmětného nálezu je zde uváděna předchozí právní úprava, konkrétně na zákon č. 200/1990 Sb., který problematiku projednávání přestupků normoval ve svém tehdejší ustanovení § 9 odst. 3, nicméně tato právní úprava je shodná s právní úpravou aktuální)¹⁵, v rámci kterého je problematika projednávání přestupků zahrnuta v § 4 odst. 4, který říká: „*Podle tohoto zákona se projednávají přestupky, kterých se dopustili poslanci a senátoři, pokud nepožádají orgán příslušný k projednání přestupku o projednání přestupku v disciplinárním řízení podle jiných zákonů.*“¹⁶ Příslušné disciplinární řízení je potom upraveno na zákonné úrovni, a to buď v zákoně o jednacím řádu Poslanecké sněmovny (v případě, že o projednání přestupku v disciplinárním řízení požádá poslanec), nebo v zákoně o jednacím řádu Senátu (pokud o projednání požádá senátor). Řízení vede mandátový a imunitní výbor příslušné komory.¹⁷

Pokud by mělo dojít k trestnímu stíhání poslance či senátora, tak je nutné, aby si příslušný policejní orgán vyžádal souhlas komory, které je příslušný poslanec či senátor členem.

¹² tamtéž

¹³ SYLLOVÁ, Jindřiška. In: SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 302-345 (čl. 27)

¹⁴ Podrobněji nálezu Ústavního soudu, ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 24

¹⁵ Zákon č. 200/1990 Sb., zákon České národní rady o přestupcích, ve znění zákona č. 259/2002 Sb.

¹⁶ § 4 odst. 4 zákona č. 250/2016, Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ § 13 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů a § 14 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů

Toto výslovně reguluje čl. 27 odst. 4 Ústavy ČR. Pokud by příslušná komora souhlas odepřela, tak je trestní stíhání pouze po dobu výkonu mandátu poslance či senátora vyloučeno, nejedná se tedy o doživotní vyloučení trestního stíhání. Podrobnosti poté upravuje § 12 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, resp. § 13 zákona o jednacím řádu Senátu. Poté, co příslušná komora obdrží žádost o vyslovení souhlasu k trestnímu stíhání poslance, vyjádří se k ní předseda Poslanecké sněmovny ČR a postoupí ji mandátovému a imunitnímu výboru k projednání.¹⁸ Ustanovení výše zmiňovaného článku bylo však následně změněno. V původním znění obsahovalo vyloučení trestního stíhání (v případě, že příslušná komora odepře souhlas) nejen po dobu výkonu poslaneckého či senátorského mandátu, ale po celý život poslance či senátora. Toto bylo nakonec změněno a zakotveno vyloučení trestního stíhání pouze po dobu výkonu mandátu.¹⁹

Pro úplnost je třeba uvést, že citované ustanovení obsahuje ještě tzv. zadržení poslance nebo senátora při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Tuto situaci výslovně zakotvuje odstavec pátý čl. 27 Ústavy ČR, tak, že *„poslanec nebo senátora lze zadržet, jen byli dopadeni při spáchání trestného činu nebo bezprostředně poté. Příslušný orgán je povinen zadrženi ihned oznámit předsedovi komory, jejímž je zadržený členem, nedá-li předseda komory do 24 hodin od zadržení souhlas k odevzdání zadrženého soudu, je příslušný orgán povinen ho propustit (...).“*²⁰ Je tedy zřejmé, že proto, aby mohl být případně poslanec nebo senátor trestně stíhán, musí být v tomto směru zadržen při jeho páchaní nebo bezprostředně poté.²¹

Povahou řízení stanoveného v tomto ustanovení se zabýval Ústavní soud, a to ve věci exposlance Davida Ratha,²² který se domníval, že mu v řízení o jeho věci bylo odepráno právo na soudní a jinou právní ochranu, konkrétně, že ze strany Poslanecké sněmovny byl porušen čl. 37 odst. 2 Ústavy.²³ Rozhodující senát zde stanovil, že v případech tohoto typu řízení se nejedná

¹⁸ V ostatním zejména § 12 odst. 2, poslední věta zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny: *„O takové žádosti nebo oznámení rozhodne Sněmovna na své první následující schůzi usnesením, které zašle příslušnému orgánu do pěti dnů od jeho přijetí.“*

¹⁹ Srov. ústavní zákon č. 98/2013 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů

²⁰ Čl. 27 odst. 5 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

²¹ V tomto případě se musí předseda Poslanecké sněmovny k zadržení poslance vyjádřit neprodleně. Stejná povinnost je stanovena pro předsedu Senátu. Viz § 12 odst. 2 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů a § 13 odst. 2 zákona č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů.

²² Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 21/12

²³ Dle ustanovení tohoto článku *„každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení.“* Toto právo bylo dle stěžovatele porušeno z toho důvodu, že při rozhodování o přípuštění trestního stíhání jeho osoby nemohl být přítomen jeho právní zástupce – o toto výslovně žádal, nebylo mu však vyhověno. Z výše uvedeného důvodu byla ústavní stížnost odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost. Podrobněji viz nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 21/12, bod 15

o řízení, ve kterém by dotčenému subjektu byla poskytována právní ochrana, ale naopak, jedná se o řízení, v rámci kterého vykonává poslanec svůj mandát.²⁴

1. 1. 2 Pojem „orgán“ Poslanecké sněmovny a Senátu

Pro účely této diplomové práce je nutné dále vymezit pojem orgán Poslanecké sněmovny a Senátu. Hovoří o něm totiž již samotný čl. 27 Ústavy ČR. Je tak jedním z bodů, který musí být pro případnou aktivaci ochrany, splněn. Dále však toto ustanovení podrobněji nevymezuje, co vše je možné pod tento pojem zařadit.

Touto problematikou se zabýval také Nejvyšší soud ČR v rámci své rozhodovací činnosti.²⁵ Tento se v této věci přiklání k extenzivnímu výkladu pojmu, neboť mezi tyto orgány zařadil také poslanecké a senátorské kluby.²⁶ Přípustnost vzniku poslaneckého klubu nezmiňuje samotná Ústava ČR, ale až následný zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Nejvyšší soud ČR v předmětném usnesení²⁷ vyslovil názor, že „*pojem orgán je (...) třeba vykládat tak, že se jedná o zákonem předpokládané místo, kde poslanci (senátoři) vykonávají svůj mandát spolu s dalšími poslanci, tedy kde se zpravidla odehrává diskuze o legislativních návrzích, přijímají se politická rozhodnutí apod.*“²⁸ Nejvyšší soud ČR zde odmítl použití restriktivního výkladu tohoto pojmu, a to zejména s odkazem na ústavodárce. Ten v ustanovení čl. 27 nepodává žádný, byť třeba demonstrativní výčet takových orgánů. Jejich vymezení je tak ponecháno na doktríně, neboť je jisté, že se výklad tohoto pojmu může v čase a místě měnit. Tento argument je nepochybně správný. Pokud bychom však vycházeli pouze z této skutečnosti, pak by bylo možné do skupiny orgánů Parlamentu zahrnout jakékoliv těleso, které s výkonem mandátu nemá příliš společného, ale bude v něm činěno ono politické rozhodnutí. Dnes se běžně děje, že dochází k různým debatám v rámci právě poslaneckých klubů, zejména pak diskuzím o legislativních návrzích (což je i smyslem takového sdružení), ale může se také odehrávat na úplně jiném, odlišném místě. Jednání poslaneckého klubu se totiž může odehrát v rámci institutu Parlamentu ČR (tj. v jeho budově), ale může se stát, že se příslušný klub rozhodne uspořádat sjezd na místě jiném, na kterém může činit řadu politických rozhodnutí. Pokud by pak člen takového tělesa učinil jakýkoli projev, byl by chráněn podle čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR. Vhodnější by tak bylo, aby se sledoval zejména účel, ke kterému má ochrana

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 21/12

²⁵ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 11 Tcu 135/2012

²⁶ Pro úplnost je třeba uvést, že kromě tohoto rozhodujícího senátu Nejvyššího soudu ČR tento názor zastává také Mgr. L. Bahýľová, která poslanecké a senátorské kluby řadí mezi orgány Poslanecké sněmovny, resp. Senátu. Podrobněji viz BAHÝĽOVÁ, Lenka. In: BAHÝĽOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 394 (čl. 27)

²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 11 Tcu 135/2012

²⁸ tamtéž

poslanců a senátorů v tomto ohledu směřovat. Pokud je obecně účelem parlamentní imunity ochrana sboru jako takového a svobodné vyjadřování názorů na společenský život, pak by jednotlivé poslanecké kluby nebylo vhodné do této skupiny zařazovat. Svobodné vyjadřování v této rovině má přinést relevantní návrhy a podněty k právě projednávanému bodu programu schůze Parlamentu ČR. Dalším argumentem pro modifikaci a zúžení pojmu orgán je také to, že v rámci onoho klubu, není činěno žádné rozhodnutí, které by mělo zavazovat občany – tak, jako je tomu například u výborů či komisí, které komory zřizují.

Předmětné rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo podrobena velice rozsáhlé odborné diskuzi a k výkladu pojmu „orgán“ se vyjádřila celá řada významných osobností. Zajímavý názor vyjadřuje např. doc. Kysela, který ve svém článku uvádí²⁹, že pro správný výklad čl. 27 Ústavy ČR musíme hledat jiné ustanovení, které o pojmu orgán hovoří. Takovým je např. čl. 31, který stanoví: „*Komory zřizují jako své orgány výbory a komise*“. Toto ustanovení by pro tyto účely mohlo sloužit jako pomyslný odrazový můstek a mohlo by z něho vycházet. Tento článek přesně stanoví, jaké orgány mohou komory zřizovat, a nevyplývá z něj žádná jiná možnost, která by ospravedlňovala vznik jiných orgánů komor, než právě výbory a komise. Dalším argumentem svědčícím pro aplikaci tohoto článku je také fakt, že systematicky jsou oba dotčené články řazeny do stejné hlavy Ústavy ČR. Doc. Kysela dále uvádí rozlišení mezi výbory a komisemi na straně jedné a poslaneckými kluby na straně druhé a uvádí několik základních odlišností mezi těmito tělesy.³⁰ Jedním z nich je např. to, že výbory a komise nedostávají příspěvky, neboť je jejich činnost financována ze státního rozpočtu. Dále např. uvádí, že kluby jako takové mohou rozhodovat o svých členech, mají své stanovy a komory, resp. jejich výbory těmito oprávněními nedisponují. O jejich složení rozhoduje Poslanecká sněmovna ČR³¹.

Na toto pak reaguje i samotný zákon o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, jehož celá část šestá pojednává o orgánech Poslanecké sněmovny, která se pak člení na výbory a komise a část devátá, která samostatně pojednává o poslaneckých klubech. Toto legislativní odlišení odráží, že i samotný zákonodárce měl opravdu v úmyslu obě „sružení“ odlišit, neboť jim věnuje v zákoně zcela odlišné pasáže. Již z tohoto členění orgánů, musí být zřejmé, že zákonodárce, jako tvůrce tohoto zákona, neměl v úmyslu zařazovat mezi orgány sněmovny jiné orgány, než výbory a komise. Klíčový je zde § 32, dle kterého „*Sněmovna zřizuje z poslanců*

²⁹ KYSELA, Jan. *K úvaze a rozšíření rozsahu poslanecké imunity. Parlamentní privilegia, rovnost před zákonem a role soudů*. Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 11, s. 393

³⁰ Tamtéž

³¹ Tamtéž

mandátový a imunitní výbor, petiční výbor, rozpočtový výbor, kontrolní výbor, organizační výbor, volební výbor, výbor pro evropské záležitosti a další výbory, na nichž se usnese.“. Odlišujícím kritériem mezi výbory a kluby je také předmět činnosti daného orgánu. Z dikce ustanovení § 34 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, který stanovuje, že *„výbor projednává věci, které mu přikáže Sněmovna, a věci, na jejichž projednávání se usnese.“* Výbory tak zřejmě mají sloužit k efektivnější činnosti dolní komory Parlamentu. Postavení poslaneckého klubu pak řeší § 77 odst. 1 výše uvedeného zákona. Předpokládá se, že v rámci něj se sdružují členové jedné politické strany, kteří mají podobné politické názory a postoje. V rámci výboru se toto neobjevuje. Jeho smyslem není sdružení členů jedné a té stejné politické strany, ba naopak. Pro řádný výkon daného výboru je žádoucí, aby jeho součástí byly osoby pocházející z různých politických stran, které jsou součástí Poslanecké sněmovny ČR.

1. 1. 3 Procesní rovina trestněprávní odpovědnosti

Základ procesní úpravy nalézáme v trestním řádu. Obecně je stanoveno, že působnost trestního řádu, a tedy trestněprávní odpovědnost se vztahuje na každého. Avšak samotný trestní řád normuje ustanovení § 10, prostřednictvím kterého se na určité osoby v něm uvedené nevztahuje pravomoc orgánů činných v trestním řízení. Dle odstavce prvního tohoto ustanovení jsou z této pravomoci vyňaty osoby, které požívají výsad a imunit, a to buď podle zákona anebo mezinárodního práva. Trestní řád zde tedy rozlišuje tři formy vynětí osoby z pravomoci orgánů činných v trestním řízení. Od samotného vynětí z pravomoci, je nutné odlišovat nepřístupnost trestního stíhání, které je upraveno v § 11 odst. 1, konkrétně písm. c) trestního řádu. Poslance a senátory lze tedy mj. považovat za osobu, která požívá této imunity a tím pádem se na ní působnost trestního řádu nevztahuje – nenastupuje trestněprávní odpovědnost. Podstatné je však ustanovení odstavce druhého § 10, které reguluje následující: *„Vznikne-li pochybnost o tom, zda nebo do jaké míry je někdo vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle tohoto zákona, rozhodne o tom na návrh dotčené osoby, státního zástupce nebo soudu nejvyšší soud.“*³² V původní právní úpravě toto oprávnění rozhodnout o sporné situaci vynětí z pravomoci náleželo ministru spravedlnosti, avšak zákonem č. 292/1993 Sb.³³, toto oprávnění přešlo na Nejvyšší soud ČR. Návrh může učinit kterýkoliv státní zástupce, bez ohledu na to, zda je státním zástupcem okresního, krajského či vyššího státního zastupitelství. Nejvyšší soud ČR rozhoduje podle § 119 odst. 1 trestního řádu usnesením (rozsudkem soud rozhoduje pouze tam, kde to zákon výslovně stanoví), zároveň trestní řád v ustanovení § 10 nereguluje přesnou

³² § 10 odst. 2 trestního řádu

³³ Zákon č. 292/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1962 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů

formu rozhodnutí, uplatní se tedy v plném rozsahu ustanovení § 119 odstavce prvního. Zároveň však není proti takovému usnesení přípustná stížnost, a to v souladu s ustanovením § 141 odstavce druhého trestního řádu. Dle ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) trestního řádu „*trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno, jde-li o osobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10), nebo o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán.*“³⁴ Toto ustanovení má přímý vztah k čl. 27 odst. 4. Ústavy ČR, neboť k trestnímu stíhání poslance či senátora je vyžadován souhlas příslušné komory, jejímž je členem. Nejvyšším soudem byla následně vyjasněna situace, kdy se zvolený poslanec, u kterého došlo k vydání usnesení o vydání poslance k trestnímu stíhání, do této funkce dostane i v rámci následujícího období (tj. po proběhlých volbách). Dle rozhodujícího senátu „*(...) ústavní postavení poslance je každé volební období nové a vyplývá také z nových právních skutečností.*“³⁵ Z tohoto tedy vyplývá, že je nutné, aby příslušný orgán činný v trestním řízení požádal Poslaneckou sněmovnu o vydání souhlasu k trestnímu stíhání poslance znovu, a to i když se to týká toho stejného trestného činu. Nejvyšší soud ČR tak uložil rozhodujícímu samosoudci povinnost vyžádat si souhlas Poslanecké sněmovny podle čl. 27 odst. 4 Ústavy ČR. Toto však neplatí ve vztahu k senátorům, neboť Senát není vnímán jako nový orgán, protože Senát je nerozpustitelný a jeho činnost je nepřetržitá.³⁶

1. 2 Svoboda projevu

1. 2. 1 Ústavněprávní zakotvení svobody projevu a její obecná východiska

Svoboda projevu je vnímána jako jeden ze základních pilířů demokratického státu a dle Ústavního soudu ČR se jedná o „*jeden z nejpodstatnějších základů demokratické společnosti (...), jednu ze základních podmínek pro její rozvoj a pro seberealizaci jednotlivce.*“³⁷ Spolu s dalšími právy je řazena mezi tzv. politická práva. Hlavním účelem svobody projevu je umožnit každému vyjádřit svůj postoj, názor, a to zejména v oblasti věcí veřejných, aniž by za taková vyjádření měl být jakkoli postihován. Podstatou svobody projevu je „*právo nebyť omezován ve svobodném vyjadřování názorů či ve vyhledávání a šíření informací.*“³⁸

Svoboda projevu je v současné právní úpravě zakotvena v čl. 17 LZPS. V odstavci druhém, tohoto článku jsou uvedeny konkrétní způsoby, jakými je možné svobodu projevu

³⁴ § 11 odst. 1 písm. c) trestního řádu

³⁵ Podrobněji viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 7. 1996, sp. zn. Tcnu 10/96

³⁶ tamtéž

³⁷ Podrobněji viz usnesení Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03

³⁸ Srov. BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2016, s. 378

(vedle této svobody se to týká i práva na informace) realizovat, a to když uvádí, že „každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“³⁹ Jak je v tomto článku uvedeno, mohou se uplatnit i jiné způsoby, pomocí kterých je možné vyjadřovat svoje názory či postoje. Tímto aspektem se podrobněji zabývám v následující kapitole této práce.

Svoboda projevu nepatří mezi tzv. práva absolutní, která by nebylo možné za žádných okolností jakkoli omezit, ale mezi práva relativní, tj. jsou stanoveny podmínky, za kterých je připuštěno jejich omezení. Podmínku omezení připouští hned v úvodních ustanovení LZPS, a to v čl. 4. Dle odstavce druhého tohoto ustanovení mohou být meze základních práv a svobod upraveny zákonem, a to za podmínek, které stanoví sama LZPS. V tomto ustanovení je vyjádřena obecná podmínka toho, že hranice případného omezení je nutné stanovit zákonem a zároveň je nutné respektovat podmínky omezení, které jsou stanoveny u příslušné dílce základního práva nebo svobody. Pokud bude určité základní právo nebo svoboda omezeno, je nutné při tomto šetřit podstaty a smyslu daného práva.

Svobodu projevu je tedy možné omezit, a to za splnění tří základních podmínek stanovených v čl. 17 odst. 4 LZPS. Za prvé je stanoveno, že omezení musí být dáno zákonem. Je tedy vyloučeno, aby případné omezení svobody projevu reguloval podzákonný právní předpis, např. nařízení vlády. Druhou podmínkou vyjádřenou v tomto ustanovení je, že takové omezení je nezbytné v demokratické společnosti. Poslední podmínkou je to, že omezení svobody projevu převáží nad jinými hodnotami, a to hodnotami ochrany práv a svobod druhých, bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti, ochrany veřejného zdraví a mravnosti. Jedná se o statky, které převáží nad ochranou svobody projevu, tj. omezení musí sledovat tzv. legitimní cíl. Zároveň je nutné při omezení svobody respektovat také tzv. princip proporcionality.⁴⁰ V souladu s tímto principem je možné svobodu projevu omezit až v situaci, kdy nelze ochranu jiné hodnoty (v jejímž zájmu se svoboda projevu má omezit) poskytnout jiným způsobem, a to méně zasahujícím, tak, aby zůstala svoboda projevu i přesto zachována.⁴¹

³⁹ Čl. 17 odst. 2 LZPS

⁴⁰ Pro úplnost je třeba uvést, že tento princip se skládá ze tří kroků, které zahrnují následující body. Prvním z nich je tzv. vhodnost a ptáme se při něm, zda je onen zvolený prostředek, pomocí kterého má dojít k omezení svobody projevu vhodný k dosažení daného cíle - v tomto případě ochrana kolidujícího práva či jiného statku. Druhým krokem je pak tzv. potřebnost, tj. zda kýženého cíle není možné dosáhnout pomocí jiného prostředku, který nebude v takovém rozsahu zasahovat do našeho ústavně zaručeného práva – zde svobody projevu. Posledním je pak přiměřenost, kdy sledujeme proporcionalitu zvoleného prostředku k danému cíli. Podrobněji viz BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2016. s. 96.

⁴¹ tamtéž

1. 2. 2 Svoboda projevu poslanců a senátorů

V případě svobody projevu členů zákonodárského sboru je nutné hovořit o zvýšené ochraně tohoto základního práva. Jak bylo uvedeno výše, jednou ze záruk řádného a nezávislého výkonu poslaneckého mandátu je možnost svobodně vyjadřovat názor k aktuálním událostem, které se dějí a rezonují celou naší společností.

Ochranu svobody projevu na půdě Parlamentu ČR zajišťuje indemnita. Otázkou zůstává, jak se postavit k projevu, který není pronášen přímo na půdě Poslanecké sněmovny či Senátu (činí jej tak například v televizních diskuzích, či na sociálních sítích), ale s výkonem mandátu souvisí – může se tak týkat situace, která na půdě Parlamentu v danou dobu řešena je. Může tak pomocí těchto instrumentů, které má k dispozici, zprostředkovat občanům ČR výsledky, na kterých panuje v příslušné komoře shoda a co je podrobováno politické debatě.

Výměna názorů a vyjádření zejména politického postoje je důležitou součástí výkonu mandátu člena zákonodárského sboru. Jedná se o nedílnou součást funkce poslance či senátora, protože právě pomocí svobody projevu mohou realizovat svoji činnost tak, jak se očekává. Pokud by zákonodárci nebylo umožněno projevovat své vlastní názory svobodně, ba naopak pod hrozbou sankce, dostaly by se tyto osoby do situace, kdy nebudou raději své názory projevovat vůbec. Tento přístup by byl zcela nelogickým. Nicméně je nutné podotknout, že tak jako je obecně svoboda projevu právem neomezitelným, tak tomu není jinak ani v tomto případě. V případě poslanců a senátorů se může jejich svoboda projevu dostat do kolize zejména s právem na ochranu osobnosti, které je stejně tak zaručeno LZPS. Dalším případem může být také kolize s veřejným statkem.

Pro úplnost je třeba uvést, že poslance a senátory, jako osoby, které jsou součástí politického života, je nutné považovat za tzv. veřejně činné osoby. Jsou tak v důsledku výkonu této funkce povinny snášet vyšší míru kritiky, která se k nim váže.⁴²

V rámci kategorie poslanců a senátorů zaujímá specifické postavení **tzv. opoziční poslanec**. S tímto pojmem se v současné době setkáváme zejména v rámci judikatury ESLP.

Dle jeho názoru, „(...) *ochrana menšinových členů a stran v rámci parlamentu je také významná a zvláštní vážnost se musí věnovat k zajištění jejich probíhajícího práva na vyjádření jejich názorů, a práva veřejnosti tyto pohledy slyšet.*“⁴³ Jedním z nejvýznamnějších případů,

⁴² Podrobněji viz nálezy Ústavního soudu ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03. Tento argument, který je v nálezu obsažen, se vztahuje zejména na situace, kdy jsou politici podrobováni kritice ze strany médií. Nicméně i poslanec či senátor se může dostat do situace, kdy bude podrobován „kritice“ ze strany svých politických kolegů a může tak být zasažen do jeho práva na ochranu osobnosti, cti, či dobré pověsti.

⁴³ Rozsudek senátu druhé sekce ESLP ze dne 16. 9. 2014, Karácsony a ostatní proti Maďarsku č. 44357/13 (2014), bod 72

kterými se musel tento soud v rámci své rozhodovací činnosti zabývat, byl případ poslanců Karácsonyho, Szilágyiho, Dorosze a Szabó, kteří byli v této době právě skupinou opozičních poslanců. V této věci došlo k vydání dvou rozsudků ze strany ESLP, a to jednak rozsudek senátu druhé sekce ze dne 16. 9. 2014 a následně rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 5. 2016. Výše uvedeným poslancům byla v jejich domovském státě Maďarsku uložena pokuta v celkové výši cca 600 eur, a to za závažné narušení zasedání tamního parlamentu. Tuto sankci dostali za vystavení transparentů v průběhu konání této schůze. Konkrétně měli vyvěsit „*billboard s nápisem „FIDESZ [vládnoucí strana]. Kradete, podvádíte a lžete.*“⁴⁴

Stěžovatelé namítali porušení práva zaručeného čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod⁴⁵, který zakotvuje ochranu svobody projevu na nadnárodní úrovni. Dle rozhodujícího senátu ESLP „*(...) svoboda projevu je důležitá pro všechny, je tomu tak o to víc pro zvoleného zástupce lidu. Reprezentuje voliče v dané oblasti, upozorňuje na jejich starosti a brání jejich zájmy. V demokracii je parlament, anebo srovnatelná instituce, základním fórem pro politickou diskuzi.*“⁴⁶

Rozhodující senát v tomto případě shledal stížnost jako přijatelnou a deklaroval porušení čl. 13 ve spojení s čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Ke stejnému závěru dospěl následně i velký senát ESLP a považoval uložení pokuty za výše uvedené jednání jako porušení čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

V druhém zmiňovaném rozhodnutí nicméně velký senát ESLP vyjádřil také názor, že zakotvení podmínek pro řádný průběh zasedání komory je projevem autonomie jednotlivých států a je nutné zohledňovat časové, věcné a místní hledisko učinění projevu. V rozhodovaném případě považoval jednání za hrubě narušující klidný průběh zasedání a neodpovídá standardnímu projevení názoru v rámci parlamentní debaty. Stěžovatelé se však ochrany proti uložené pokutě nemohli domáhat již na národní úrovni a nemohli se tak proti tomuto bránit, proto s ohledem na chybějící procesní záruky (a také chybějící odůvodnění rozhodnutí, kterým došlo k uložení pokuty) rozhodující senát shledal porušení čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Kdyby k podobnému jednání došlo na půdě Parlamentu ČR, jednání by bylo chráněno optikou čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR, tj. v rámci imunity materiální.⁴⁷

⁴⁴ Tamtéž, bod 7

⁴⁵ Čl. 42 Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

⁴⁶ Rozsudek senátu druhé sekce ESLP ze dne 16. 9. 2014, Karácsony a ostatní proti Maďarsku, č. 44357/13 (2014), bod 66

⁴⁷ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 5. 2016, Karacsóny proti Maďarsku, č. 42461/13 (2016)

Je však nutné zdůraznit, že opoziční poslanci nemají v podstatě žádnou jinou možnost, jak vyjádřit své názory směřující k aktuální politické situaci, a tedy k vládě jako takové – jejich úkolem je upozorňovat na nedostatky, kterých se v průběhu funkčního období vlády v její činnosti vyskytují.

V tomto směru je rozhodující rozhodnutí senátu druhé sekce ESLP, který uvádí fakt, že bude vždy třeba zohledňovat vhodnost zvoleného prostředku, doba a místo, na kterém tak bude učiněno. Pokud by tímto způsobem došlo k znevážení institutu zákonodárského sboru jako takového a hrubým, či vážným způsobem by byl narušen průběh daného jednání, ochrany bychom zde pravděpodobně nedosáhli. Další věcí, která by pak musela být zvážena, je otázka určité etiky a morálky, která by měla být výkonu mandátu člena Parlamentu vlastní.⁴⁸

⁴⁸ Rozsudek senátu druhé sekce ESLP ze dne 16. 9. 2014, Karácsony a ostatní proti Maďarsku, č. 44357/13 (2014) bod 75 a rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 5. 2016, Karácsony a ostatní proti Maďarsku, č. 42461/13 (2016)

2 Podstata pojmu projev ve smyslu čl. 27 Ústavy ČR

V této kapitole se budu věnovat tomu, jaká je podstata pojmu projev, a to zejména v tom smyslu, jak jej vymezuje aktuálně platná a účinná právní úprava a jak se k pojmu staví soustava soudů ČR, a to zejména na úrovni soudů tzv. vysokých. Nevymezují však podoby projevu obecně, tak jak jsou chápány ve smyslu ochrany svobodného projevu podle čl. 17 LZPS, ale pozornost věnují pouze těm podobám projevu, které souvisí s aplikací čl. 27 Ústavy ČR, a to zejména jeho druhého odstavce.

2. 1 Vymezení pojmu v judikatuře českých soudů

V rámci rozhodovací činnosti vysokých soudů ČR se podstatou tohoto pojmu zabývá zejména Ústavní soud ČR, konkrétně ve věci ústavní stížnosti, kterou podával tehdejší poslanec Otto Chaloupka. Rozhodnutí, které rozhodující senát učinil, je zvláště pro problematiku parlamentní imunity podstatné, neboť se jako první zabýval podrobnějším vymezením tohoto pojmu, a to zejména v jeho aplikační rovině. Pozornost tomuto rozhodnutí bude věnována v dalších částech této práce, v této kapitole se chci věnovat náhledu rozhodujícího senátu na samotný pojem projev.

Rozhodující senát zde stanovil, že se musí zkoumat povaha daného projevu. Dle něj se musí jednat o „*sdělení informace nebo vyjádření názoru slovem, písmem, obrazem či jiným způsobem.*“⁴⁹ Do kategorie sdělení informace nebo vyjádření názoru jiným způsobem Ústavní soud ČR řadí i expresivní a symbolické projevy. Nicméně u první zmíněné kategorie není možné řadit jakýkoliv projev, ale je vždy nutné zkoumat situaci konkrétního případu. Demonstrativně dále uvádí příklady, které je možné pod chráněný projev podřadit. Jde například o použití megafonu, hromadný odchod ze sálu, nošení výšivky na klopě saka a podobně. V rozhodnutí je však i uvedeno, jaké formy projevu sem patřit nebudou – například jde o fyzický útok či krádež. Vždy se musí jednat o tu formu projevu, kterou se přispívá k diskuzi, která v Parlamentu ČR probíhá.

Rozhodující senát zde také navazuje na judikaturu ESLP⁵⁰, když uvádí, že tento soud vyžaduje pro naplnění ochrany parlamentní imunity dvě kritéria, a to kritérium objektivní a subjektivní. V objektivní podobě se zkoumá, jak je projev vnímán okolím a v podobě subjektivní pak co daným projevem zamýšlí jeho adresát.

⁴⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 45

⁵⁰ Tamtéž

Podstatou pojmu projev se zabýval vedle Ústavního soudu ČR také Nejvyšší soud ČR, a to v mnoha rozhodnutích. Za zmínku stojí například usnesení⁵¹ vydané v neveřejném zasedání, ve věci již výše zmiňovaného Otty Chaloupky, který se před podáním ústavní stížnosti obrátil také na senát Nejvyššího soudu ČR, a to se svým návrhem na vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, tak jak to umožňuje výše uvedený § 10 odst. 2 trestního řádu. Rozhodující senát nicméně jeho návrhu nevyhověl a k podstatě tohoto pojmu se vyjádřil následovně. „*Projevem může být verbální vyjádření, není však vyloučena ani jiná forma – např. vyjádření se pokřikem, gestem, prostřednictvím transparentu, způsobu chování, typu oblečení aj. Podle extenzivního pojetí se projevy rozumí i písemná vyjádření, např. legislativní návrhy, podpisy na dokumentech, písemné interpelace, tedy „jakýkoli úřední úkon, jímž se poslanec či senátor projevuje při plnění svého mandátu v příslušné komoře Parlamentu.“*⁵² S ohledem na fakt, že v době vydání tohoto rozhodnutí ještě neexistovalo rozhodnutí Ústavního soudu, který se zabýval ústavní stížností Otty Chaloupky, která navazovala na předmětné usnesení Nejvyššího soudu ČR, zde rozhodující senát zmiňuje také fakt, že je třeba při hodnocení, zda je daný projev chráněn na ústavní úrovni či nikoli, vzít v potaz zejména to, zda ho daný řečník činí v souvislosti s výkonem svého mandátu, tj. má přispět politické debatě v rámci příslušné komory, či nikoli. A to navzdory tomu, že samotný text Ústavy ČR v části věnující se imunitě poslanců a senátorů toto výslovně neuvádí.

Další usnesení Nejvyššího soudu ČR, které stojí za zmínku, je rozhodnutí o žádosti o vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení dvou poslanců, ve kterém je za projev považována například nabídka učiněná poslancem na jednání poslaneckého klubu. Dalším příkladem pak je vzdání se mandátu poslance.⁵³ Dle názoru rozhodujícího senátu „*za projev učiněný v Poslanecké sněmovně je (...) nutno pokládat i jednání poslance v souvislosti s jeho politickou činností, a tedy také jednání vedoucí k politickým dohodám, kompromisům či politickým rozhodnutím, ať už v rámci jedné či více politických stran, či jejich koalic.*“⁵⁴ Podrobněji však opět bude těmto rozhodnutím věnována pozornost v dalších částech této práce.

⁵¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 3 Tcu 33/2014

⁵² Tamtéž

⁵³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 11 Tcu 135/2012 a ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 3 Tcu 77/2013. Pozornost těmto usnesením bude věnována v dalších částech práce.

⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 3 Tcu 77/2013

2. 2 Projev dle české právní úpravy a komentářové literatury

Pojem projev je na ústavněprávní úrovni užit jednak v čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR, který stanoví absolutní neodpovědnost za projevy učiněné na půdě Poslanecké sněmovny a jednak v čl. 17 LZPS, který zakotvuje ochranu svobody projevu.

V prvním případě však přímo Ústava ČR pojem nevymezuje (tj. nevyjadřuje se ani k otázce obsahu, ani k otázce formy). Vymezení je obsaženo v důvodové zprávě, a to konkrétně k čl. 27. Tato stanovuje, že „*projevem se rozumí nejen výroky, ale i gesta, písemná podání, návrhy a jiné projevy vůle.*“⁵⁵ Z hlediska teorie však není definitivně vyřešeno, jak se na spojení dvou tradičních základních institutů (tj. parlamentní imunity a svobodného projevu) českého právního řádu dívat. Jak Ústavní soud ČR v rámci své rozhodovací činnosti⁵⁶ uvádí, vymezení pojmu připouští dvojí výklad. Buď se totiž na pojem budeme dívat v jeho úzkém pojetí, anebo naopak v širokém pojetí. Podle rozhodujícího senátu v úzkém pojetí se jedná pouze o projevy při schůzích Poslanecké sněmovny a Senátu ČR, případně v jejich výborech, komisích, aj. V širokém pojetí autoři ztotožňují s pojmem projev jakékoli jednání, které může člen zákonodárného sboru učinit.⁵⁷

Z komentářové literatury stojí za zmínku postoj Mgr. Bahýřové, která pod pojmem projev rozumí „*jak projevy ústní, pronesené na jednání pléna nebo v orgánech komor, tak projevy ve formě písemné, tedy veškeré písemné materiály, jejichž prostřednictvím člen Parlamentu vykonává svůj mandát.*“⁵⁸ Nicméně i dle jejího názoru je třeba, aby se jednalo o projev, který bude činěn v souvislosti s výkonem poslaneckého mandátu.⁵⁹

K problematice toho, co vše je možné pod projev zahrnout, se vyjádřil také prof. Kratochvíl, který se zabýval spojením projevu s výkonem poslaneckého mandátu a jeho řádnosti. Aby totiž byl projev chráněným, muselo by se jednat o tzv. řádný výkon mandátu, což by však prakticky vylučovalo aplikaci výše zmíněného čl. 27 odst. 2. „*(...) trestně postižitelný může být jen takový projev poslance, který za uvedených předpokladů (...) zakládá skutkovou podstatu trestného činu, tudíž jako takový z povahy věci nemůže souviset s řádným výkonem*

⁵⁵ Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu č. 1/1993 Sb., zvláštní část

⁵⁶ Zde je myšlen zvláště nálezy Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14

⁵⁷ KYSELA, Jan. *O imunitě třikrát jinak*. Právní rozhledy, 2015, roč. 23, č. 23-24, s. 836, MOLEK, Pavel. *Politická práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 113, BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2016, 380 s., BAHÝŘOVÁ, Lenka. In: BAHÝŘOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 394 (čl. 27), KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19, s. 660,

⁵⁸ BAHÝŘOVÁ, Lenka. In: BAHÝŘOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 394 (čl. 27)

⁵⁹ Tamtéž

mandátu, resp. musí indikovat „neřádný“, tzn. protiprávní (...) výkon poslaneckého mandátu (...).“⁶⁰

Dle doc. Bartoně „svoboda projevu bude zahrnovat zejména mluvené a psané slovo, tištěný text, obrazy, malby, animace, fotografie, znaky, šifry, symboly, zvuky, melodie (...), přenos počítačovou sítí atd.“⁶¹ Z tohoto pohledu se může jevit, že způsobů, jakými je možné svobodu projevu realizovat je několik a bude tak možné v téměř každém případě ono jednání pod jeden z uvedených způsobů podřadit. Jsou však případy, které se v současné době ve společnosti objevují a které není možné jednoznačně subsumovat pod žádný z nich. Vždy je totiž nutné sledovat také účel, jakého chceme pomocí projevu dosáhnout.

Kritiku soudního rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, který se zabýval žádostí o vydání dvou poslanců k trestnímu stíhání, podrobil také Pavel Molek, když uvedl „(...) setrvali bychom raději u toho, že indemnita může dopadat pouze na ty druhy projevu, kterými může poslanec vykonávat svůj mandát. (...) Smysl indemnity má totiž (...) spočívat i v tom, že poslanec má nést za výkon svého mandátu namísto trestní odpovědnosti odpovědnost politickou, tedy že má být sice chráněn před trestem ze strany exekutivy a justice, zato však má být vystaven „trestu“ ze strany voličů, jimž je politicky odpovědný.“⁶²

Jak vyplývá z dosavadního textu práce, judikatura vysokých soudů ČR se podrobněji nezabývá ochranou písemných projevů. Jak uvádí doc. Kysela, ochrana tohoto typu projevu je „jediná otevřená věc, jež může být do budoucna ještě empiricky testována“⁶³. Dále je zřejmé, že dosavadní soudní judikatura (zejména pak judikatura vysokých soudů) se k podstatě svobodného projevu kloní spíše extenzivně a zahrnuje do něj kategorie, které však komentářová literatura odmítá a naopak vymezuje, že k tomuto pojmu a zejména k jeho formám je nutné přistupovat spíše restriktivně.

2. 3 Skutková tvrzení a hodnotové soudy

Pro úplnost práce je třeba dodat, že v rámci projevů je nutné rozlišovat mezi tzv. skutkovými tvrzeními a hodnotovými soudy, někdy též označované jako hodnotící. U obou těchto kategorií totiž není přítomen prvek objektivní verifikace, není tedy možné posoudit, zda je konkrétní učiněný výrok pravdivý, či nikoli. Kritérium pravdivosti je přítomné u tzv. skutkových tvrzení, u hodnotových soudů je třeba brát v úvahu způsob, jakým je názor

⁶⁰ KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19, s. 660

⁶¹ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. Vydání. Praha: Leges, 2016, 380 s.

⁶² MOLEK, Pavel. *Politická práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 113

⁶³ KYSELA, Jan. *O imunitě třikrát jinak*. Právní rozhledy, 2015, roč. 23, č. 23-24, s. 836

vyjádřen, zejména ve vztahu ke skutečnosti, ke které se daný subjekt vyjadřuje. „*U hodnotících soudů (...) je potřeba zohlednit, do jaké míry jde o vyjádření vnitřních subjektivních preferencí a do jaké míry již o hodnocení okolního světa.*“⁶⁴ K problematice těchto dvou skupin výroků se vyjádřil několikrát také Ústavní soud, který zhodnotil, že v případě projevení subjektivního názoru je nutné zkoumat, zda má tzv. skutkový základ. Dále stanovil v případě skutkových tvrzení „*povinnost prokázat 1. rozumné důvody, na jejichž základě se spoléhal na jeho pravdivost, jakož i 2. že podnikl dostupné kroky k ověření jeho pravdivosti, a to v míře a intenzitě, v níž bylo její ověření přístupné a definitivní (...) a 3. že byl v dobré víře, a tudíž neměl důvod věřit, že toto tvrzení není pravdivé.*“⁶⁵

2. 4 Dílčí závěr

Dle mého názoru (a i z dosavadního textu této práce) je zřejmé, že institut parlamentní imunity ve spojení se svobodnými projevy (zejména pak s těmi, které by měly podléhat ústavní ochraně), by si zasloužil alespoň dílčí změnu podoby aktuálně platné a účinné právní úpravy. Je zřejmé, že zejména judikatura Nejvyššího soudu ČR a Ústavního soudu ČR se v náhledu na to, co vše je možné do kategorie projevu, který by byl chráněn institutem parlamentní imunity, liší, zatímco komentářová literatura se v této oblasti poměrně shoduje. Již jen z tohoto pohledu by tedy bylo vhodné, aby bylo postaveno na jisto, co vše je možné pod ústavní ochranu podřadit, a co naopak již nemůže ochrany na této úrovni požívat.

⁶⁴ BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 400

⁶⁵ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2018, sp. zn. I. ÚS 4022/17, který zde však odkazuje na velice podrobný nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03. Rozhodující senát v této věci řešil ústavní stížnost blíže neurčeného novináře, který se domáhal ochrany práva na ochranu osobnosti, vůči kterému mělo být prohlášeno, že se dopustil korupce. Ústavní stížnosti bylo v tomto případě vyhověno a došlo ke zrušení několika rozhodnutí, která řízení před Ústavním soudem předcházela, neboť v jejich případě došlo k porušení práva na ochranu osobnosti (zde konkrétně se jednalo o ochranu cti a dobré pověsti) zaručená čl. 10 LZPS.

3 Problematika parlamentní imunity ve spojení se svobodou projevu v praxi

V rámci této kapitoly se budu věnovat některým případům, které se objevily v praxi a které s instituty parlamentní imunity a svobody projevu souvisí.

3.1 Ústavní stížnost Otty Chaloupky

Jedním z nejdůležitějších soudních rozhodnutí, které se zejména problematikou parlamentní imunity v materiálním smyslu zabývá (okrajově však řeší i svobodné projevy členů zákonodárného sboru), je nález Ústavního soudu ČR⁶⁶ ve věci ústavní stížnosti bývalého poslance Otty Chaloupky. Ten se na Ústavní soud obrátil v roce 2014 poté, co byl stíhán orgány činnými v trestním řízení, a to pro přečin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle příslušných ustanovení trestního zákoníku.⁶⁷ Předmětem jeho protiprávního jednání bylo zveřejnění příspěvku na sociální síti. Stíhán byl tedy za projev, který učinil prostřednictvím svého facebookového profilu. Řízení před Ústavním soudem ČR předcházelo řízení u Nejvyššího soudu ČR, a to podle ustanovení § 10 odst. 2 trestního řádu. Rozhodující senát v této věci rozhodl tak, že tehdejší poslanec není ohledně vytykaného jednání vyňat z pravomoci orgánu činných v trestním řízení, tj. podléhá trestněprávní odpovědnosti.⁶⁸ Nejvyšší soud ČR zde sice vymezil různé pojetí pojmu projev a ochranu poskytl také projevu písemnému, nicméně projev, aby byl chráněn optikou čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR, musí být učiněn v souvislosti s výkonem mandátu, „*to znamená v souvislosti s politickou činností, tedy s jednáním vedoucím k politickým dohodám, kompromisům či politickým rozhodnutím, ať už v rámci jedné či více politických stran či jejich koalic*“.⁶⁹

Otto Chaloupka se bránil tím, že hmotněprávní imunita se neomezuje pouze na budovu Poslanecké sněmovny ČR, ale že se vztahuje i na další projevy, které jsou v souvislosti s výkonem mandátu učiněny. Stěžovatel se vymezoval proti výše uvedenému rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR zejména proto, že nedošlo k ochraně jeho práva podle čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR a svobody projevu podle čl. 17 LZPS. Navíc se domnívá, že prezentace politických názorů prostřednictvím veřejně přístupných komunikačních prostředků (zde na sociální síti Facebook) by neměla požívat zmenšené ochrany, než kdyby takový názor projevil jiným

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14

⁶⁷ Jedná se o ustanovení § 356 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁶⁸ Podrobněji viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 3 Tcu 33/2014

⁶⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 7

způsobem, který by už ochrany požíval. Svoji ústavní stížnost opírá také o to, že předmětný příspěvek uveřejnil přímo na půdě Poslanecké sněmovny.

Tento náleží Ústavního soudu ČR je přelomovým zejména proto, že vymezil kritéria, za kterých je možné ochranu podle čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR aktivovat, neboť souhrnné vymezení těchto kritérií v dosavadní praxi chybělo.

Prvním kritériem, které musí být v těchto případech naplněno, je **podmínka projevu**, který je činěn. Co se takovým projevem rozumí, jsem vymezila v kapitole druhé této práce. Nicméně, pro úplnost textu uvádím, že rozhodující senát vymezil, že se jedná o „*sdělení informace nebo vyjádření názoru slovem, písmem, obrazem či jiným způsobem.*“⁷⁰

Druhým kritériem je pak vymezení **míst, kde jsou projevy ústavně chráněny**. Ústavní soud ČR stanovil, že projev musí být učiněn na schůzi Poslanecké sněmovny či Senátu (případně na jejich společné schůzi), nebo na jednání výborů, podvýborů či komisí. V tomto směru dodal, že nezáleží na tom, kde daná schůze či jednání probíhá – nemusí se nutně jednat o sídlo příslušné komory. Je ale třeba, aby takový projev byl učiněn v souvislosti s otevřenou výměnou názorů v rámci diskuze, která probíhá na schůzi komor či jednání jejich orgánů. Ochrany tak nebudou požívat projevy, které členové zákonodárného sboru učiní v rámci poskytování soukromých rozhovorů, či na volebních diskuzích, kterých se budou účastnit.⁷¹

V souvislosti s určením takových míst Ústavní soud ČR používá označení tzv. chráněné fórum. Tímto pojmem se tak myslí místo „*kde dochází ke svobodné a otevřené výměně názorů mezi poslanci nebo senátory*“⁷² Rozhodující senát zde vychází nikoli z teritoriálního pojetí imunity, ale naopak z pojetí funkčního. Proto je v tomto ohledu vyloučena také ochrana např. při učinění projevu v kuloárech budovy Poslanecké sněmovny nebo Senátu, nebo v případě, že příslušná schůze bude ukončena.⁷³

V poslední řadě, „**projev učiněný při jednání komory či jejich orgánů nesmí směřovat výhradně navenek, tj. musí směřovat vůči dalším účastníkům parlamentní debaty** v širším slova smyslu, kterými jsou poslanci, senátoři a jiné osoby, které mají právo se jednání komory či jejich orgánů účastnit.“⁷⁴ Touto jinou osobou může být např. prezident republiky, který má ústavně garantované právo účastnit se jejich jednání. Projev tedy musí směřovat vůči ostatním účastníkům takové debaty. Aby byl projev takto chráněným, musí být učiněn v souvislosti

⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 72

⁷¹ Tamtéž, bod 50

⁷² Tamtéž, bod 61

⁷³ Tamtéž, bod 50 a 62

⁷⁴ Tamtéž, bod 78

s výkonem jeho mandátu, ačkoli to výslovná dikce ustanovení čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR nevyjadřuje.⁷⁵

Tento bod však není (zvláště v současné době) jednoznačný. Projev, který může být funkcionářem učiněn, bude mít účinky nejen vůči ostatním členům zákonodárského sboru, ale také vůči třetím osobám. Je tomu tak zvláště z toho důvodu, že v dnešní době je většina jednání Poslanecké sněmovny veřejnosti přístupná, a to zvláště formou on-line přenosu – účastnit se jich může prakticky každý, kdo o to bude mít zájem.

Ústavní soud po aplikaci těchto kritérií na daný případ dospěl k tomu, že žádné ústavně zaručené právo či svoboda stěžovatele nebylo porušeno a z toho důvodu tak ústavní stížnost zamítl.⁷⁶

3. 2 Obvinění Tomia Okamury a Miloslava Roznera z trestného činu popírání holocaustu

Poměrně zajímavým případem, který se v souvislosti se svobodným projevem objevil, je trestní stíhání pro trestný čin popírání holocaustu, a to ve věci poslanců Tomia Okamury a Miloslava Roznera.⁷⁷ Dle slov autorů článku Miloslav Rozner označil tábor za „*neexistující pseudokocentrák*“⁷⁸ a „*(Tomio) Okamura v lednu řekl, že tábor v Letech nebyl oplocený a byl v něm volný pohyb. Později se omluvil za vyjádření, že tábor nebyl oplocený, uvedl však, že ho většinou nikdo nehlídal a lidé v něm se mohli volně pohybovat.*“⁷⁹ Policie byla nicméně po prověření obvinění toho názoru, že dané jednání nenaplnuje znaky trestného činu a usnesením věc odložila. Projev byl ze strany Miloslava Roznera učiněn na vnitrostranickém sjezdu a obvinění z trestné činnosti odmítá.⁸⁰

Jelikož však v případě Miloslava Roznera nedošlo k obhajobě poslaneckého mandátu v roce 2021, v této věci čelil obžalobě. Touto byl trestně stíhán, a to pro trestný čin, který naplňuje znaky trestného činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14, bod 68 a 70

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ ROSŮLKOVÁ, Jana a kol. *Výroky Okamury a Roznera o tábore v Letech nejsou trestným činem. Policie případ odložila* [online]. ČT 24. Česká televize.cz, 16. 10. 2018 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2624024-okamura-a-rozner-nebudou-za-vyroky-o-tabore-v-letech-trestne-stihani>

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ Tamtéž

⁸⁰ ČTK. *Rozner obžalován kvůli výroku o táboru v Letech* [online]. Seznam zprávy, 7. 1. 2022 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-rozner-obzalovan-kvuli-vyroku-o-taboru-v-letech-185212>

genocidia,⁸¹ a to podle ustanovení § 405 trestního zákoníku. V dubnu letošního roku došlo k vydání soudního rozhodnutí, kterým byl exposlanec Miloslav Roznerovi uložen trest za výše zmíněný trestný čin, a to trest odnětí svobody na půl roku s podmíněným odkladem jeho výkonu.⁸²

3.3 Jednání poslance Lubomíra Volného

Příkladem, který znázorňuje komplikovanost problematiky svobody projevu poslanců a senátorů může být řada jednání, kterých se dopustil v poslední době dnes již ex poslanec Lubomír Volný. Projevy, které z jeho strany byly učiněny na půdě Poslanecké sněmovny, se týkaly zejména reakce na pandemickou situaci, která v té době probíhala v souvislosti s onemocněním COVID-19, zvláště pak opatření, která byla vydávána na ochranu před šířením této nemoci.

Prvním projevem, který učinil, spočíval v napadení předsedajícího schůze Poslanecké sněmovny a zejména jeho odmítavý postoj k nošení ochrany úst a dýchacích cest. Na jedné z tehdy probíhajících schůzí této komory si tento prostředek ochrany odmítl nasadit. V důsledku toho došlo ke slovní potyčce, která vyvrcholila napadením v té době předsedajícího Tomáše Hanzela. Situace dospěla do takové fáze, kdy bylo nutné Lubomíra Volného vyvést z jednání. V návaznosti na tuto skutečnost došlo k jednání mandátového a imunitního výboru, a to pro splnění podmínek ustanovení § 13 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Ve věci bylo vedeno disciplinární řízení, jehož výsledkem bylo uložení pokuty ve výši jednoho měsíčního poslaneckého platu. Pokuta mu v tomto směru byla uložena za napadení předsedajícího schůze a nikoli za odmítavý postoj k nošení ochrany úst a dýchacích cest.⁸³

Ohledně fyzického napadení T. Hanzla došlo ze strany orgánů činných v trestním řízení k vydání žádosti k trestnímu stíhání. Policejní orgány se v této věci domnívaly, že je možné v tomto jednání spatřovat naplnění znaků skutkové podstaty ustanovení § 358 trestního

⁸¹ ČTK. *Rozner čelí žalobě kvůli výročkům o „pseudokoncentráku“, přišel o poslaneckou imunitu* [online]. Aktuálně.cz, 7. 1. 2022 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozner-celi-zalobe-kvuli-vyrokom-o-pseudokoncentraku-prisel-r~2759d3d26ff811eca1070cc47ab5f122/>

⁸² ČTK. *Exposlanec SPD Rozner dostal podmínku za výrok o romském táboře v Letech* [online]. Seznam zprávy, 25. 4. 2022 [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-exposlanec-spd-rozner-dostal-podminku-za-vyrok-o-romskem-tabore-v-letech-199645>

⁸³ KOPECKÝ, Josef. *Poslanec Volný má definitivně za rvačku zaplatit pokutu 90 800 korun* [online]. iDnes.cz, 20. 4. 2021 [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-lubomir-volny-flakanec-pokuta.A210420_181758_domaci_kop

zákoníku, které charakterizuje trestný čin výtržnictví.⁸⁴ V tomto případě však nedošlo ze strany policejních orgánů k jednoznačnému závěru a věc je v řešení.⁸⁵

Toto učiněné rozhodnutí je nepochybně správné. Pokud bychom na danou situaci aplikovali východiska, která stanoví, co je možné považovat za projev (podrobněji v kapitole druhé této práce), fyzické napadení do této kategorie nepatří. K „projevu“ sice došlo na půdě Poslanecké sněmovny, nicméně nesměřovalo k tomu, aby jím Lubomír Volný jakkoli přispěl do parlamentní debaty a ani nesměřovalo výhradně vůči ostatním členům tohoto sboru. V tomto směru by tak nebyla aktivována ochrana, která vyplývá z čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR. Ohledně povinnosti nosit ochranu úst a dýchacích cest nedošlo k vydání žádného rozhodnutí, což je také správný přístup. V tomto směru byl Lubomír Volný pod ochranou, která pro něj vyplývá z čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR, neboť tímto postojem projevil názor na aktuálně panující situaci v (nejenom) české společnosti, zejména pak na zakotvenou povinnost tyto prostředky ochrany nosit.

Vedle Lubomíra Volného se tato situace týkala i jeho kolegy, exposlance Mariána Bojka, který zastává stejný názor. Dle jejich slov, se jedná o „symbol nastupujícího nového světového řádu a globálního ekonomického resetu.“⁸⁶

Z hlediska svobodného projevu je však zajímavější zveřejnění příspěvku prostřednictvím profilu na sociální síti, v rámci kterého se vyjádřil k léčebné látce, tzv. ivermektinu.⁸⁷ Ohledně tohoto příspěvku se orgány činné v trestním řízení domnívaly, že došlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu šíření poplašné zprávy podle § 357 trestního zákoníku a proto požádaly o jeho vydání k trestnímu řízení, které se v této věci vedlo. Žádost plénum Poslanecké sněmovny postoupilo mandátovému a imunitnímu výboru, který žádost přezkoumal a doporučil, aby byla žádost zařazena na jednání Poslanecké sněmovny.⁸⁸ Na první

⁸⁴ ČTK. *Poslanec Volného vyšetřuje po incidentu ve sněmovně policie* [online]. Aktuálně.cz, 22. 1. 2021 [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/poslanec-volneho-vysetruje-po-incidentu-ve-snemovne-policie/r~9f77c2445c9311eb80e60cc47ab5f122/>

⁸⁵ tamtéž

⁸⁶ Podrobněji viz článek ČTK. *Volný v tričku a bez roušky tepal do vakcíny. Jste sobecký idiot, sepsul ho Feri* [online]. Aktuálně.cz, 21. 1. 2021 [cit. 18. ledna 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volny-v-tricku-a-bez-rousky-tepal-do-vakciny-jste-sobeky-id/r~20c559605bea11eb8972ac1f6b220ee8>

⁸⁷ Lubomír Volný na svém facebookovém profilu zveřejnil následující příspěvek: „Podle mých informací se připravuje plán na diskreditaci léku ivermektinu pomocí úmrtí (tedy vraždy) několika pacientů, kteří jej budou užívat.“. Podrobněji viz ČTK. *Sněmovna zřejmě vydá poslance Volného k stíhání. V souvislosti s ivermektinem psal o spiknutí* [online]. LIDOVKY.cz, 22. 6. 2021 [cit. 29. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/snemovna-asi-vyda-poslanec-volneho-k-stihani-muze-za-to-poplasne-sireni-zpravy-o-leku-ivermektin.A210622_142431_in_domov_lidr

⁸⁸ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. *Poslanci mohou příští týden vydat Volného policii. Tvrdil, že dojde k vraždám* [online]. Seznam Zprávy, 9. 7. 2021 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/poslanci-mohou-pristi-tyden-vydat-volneho-policii-tvrdil-ze-dojde-k-vrazdam-169383>

pohled se může jevit, že se jedná o podobnou situaci jako v případě exposlance Otty Chaloupky, kterou jsem se zabývala výše – L. Volný zveřejnil příspěvek na sociální síti, prostřednictvím kterého se vyjádřil k látce, pomocí které má být léčena nemoc COVID-19. Jedná se o projev, který je chráněn na ústavní úrovni, a to vyjádření názoru písmem. Nicméně pomocí dalších dvou kritérií dospějeme k totožnému závěru, ke kterému dospěl i Ústavní soud ČR, tj. nebyla by ani v tomto případě aktivována ochrana vyplývající z čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR.

Nicméně vzhledem k postavení, které L. Volný zastává, je nutné zkoumat, zda by nebylo vhodnější jeho projev chránit pomocí čl. 17 LZPS. Jak je uvedeno výše, v případě opozičních poslanců je nutné hovořit o zvýšené ochraně svobody projevu, neboť nemají v podstatě jinou možnost, jak situaci ve společnosti ovlivnit, než že vyjádří názor, a to například na sociální síti, která má široký dosah. V tomto případě je však nutné se vypořádat s tím, zda se jedná o tzv. skutkové tvrzení či hodnotící soud. Jak je uvedeno výše, ověření pravdivosti výroku je přítomné u skutkových tvrzení. Dle způsobu, jakým je názor pronášen (zejména ze spojení „dle mých informací“) by měl L. Volný být schopen prokázat, na základě kterého zdroje tuto informaci získal a v této podobě dále šířil. Nejedná se tak o pouhé vyjádření názoru na danou situaci, ale o tvrzení, u kterého by bylo třeba prokázat pravdivost výroku.

3. 4 Slovní spor Miroslava Kalouska a Andreje Babiše

Jedním z poměrně aktuálních případů, který se v poslední době řešil, byl slovní útok ze strany bývalého premiéra vlády České republiky Andreje Babiše na poslance Miroslava Kalouska, a to při jednání Poslanecké sněmovny ČR. Andrej Babiš slovně zaútočil na svého kolegu,⁸⁹ když mu začal při jednání tykat, obvinil jej z toho, že se jednání účastní pod vlivem alkoholu a následně také z korupce, a to v době, kdy byl tento poslanec členem vlády a řídil ministerstvo financí. Fakt, že informaci neměl tehdejší premiér podloženou ověřitelnými argumenty, následně potvrdil i bývalý ministr obrany Lubomír Metnar. Dle slov Radka Nohla (autora článku) „(...) *Ministerstvo obrany neviduje v souvislosti s jednáním bývalého náměstka Miroslava Kalouska žádnou škodu a ani smrtelnou nehodu vojáka.*“⁹⁰ Miroslav Kalousek proto požadoval, aby se mu Andrej Babiš omluvil na zasedání Poslanecké sněmovny.

⁸⁹ Srov. ČTK. *Kalousek chce po Babišovi omluvu za slovo o ožralovi a zloději. Premiér si za výroky stojí* [online]. Aktuálně.cz, 12. 7. 2018 [cit. 25. 10. 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kalousek-vyzve-babise-k-omluve-za-slova-o-ozralovi-a-zloději/r~c2dd9bf485b911e88d580cc47ab5f122/>

⁹⁰ NOHL, Radek. *Soud: Babiš nezvládl emoce. K útoku na Kalouska zneužil Sněmovnu* [online]. Seznam zprávy, 6. 11. 2020 [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/soud-babis-nezvladl-emoce-k-utoku-na-kalouska-zneužil-snemovnu-128263>

Andrej Babiš to však neučinil, proto se Miroslav Kalousek obrátil se svou žalobou na prvostupňový Okresní soud pro Prahu-západ.⁹¹

Touto žalobou opět požadoval omluvu od Andreje Babiše, kterou měl přednést při schůzi Poslanecké sněmovny. Rozhodující soudce však řízení v této věci zastavil a rozhodl o postoupení věci mandátovému a imunitnímu výboru, neboť podle jeho názoru je tento orgán příslušný k projednávání sporů mezi poslanci. Okresní soud se domníval, že v napadené věci nebyl pravomocný k jejímu projednání a rozhodnutí, a to právě z toho důvodu, že ke sporům tohoto druhu je určen mandátový a imunitní výbor, a to na základě ustanovení § 13 odst. 2 zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Krajský soud v Praze usnesení okresního soudu potvrdil, a to v jeho celém rozsahu. Miroslav Kalousek jako žalobce se tedy obrátil na dovolací soud se svým dovoláním, když se domníval, že se měla věc hodnotit podle ustanovení občanského zákoníku a nikoli v souvislosti s parlamentní imunitou a čl. 27 Ústavy ČR. Toto usnesení je neméně důležité také z toho důvodu, že se žalobce obrátil na Nejvyšší soud ČR s dotazem dosud v české judikatuře neřešeným, a to zda se imunita poslance vztahuje také na projevy, které nesouvisí s výkonem mandátu (tak jako je tomu v tomto případě) a dále, zda v případě, že probíhá přímý přenos z jednání orgánu zákonodárského sboru, zda se i v tomto případě dá hovořit o projevu učiněném výlučně na půdě Poslanecké sněmovny.⁹²

Žalovaný Andrej Babiš navrhl dovolání zamítnout pro jeho nepřipustnost. Nejvyšší soud ČR se nejprve vypořádal s argumenty nižších soudů, které ve věci rozhodovaly a kteří odkazovali na Jednací řád Poslanecké sněmovny, jako na onen nejdůležitější právní předpis, podle kterého by věc měla být řešena, a došel k závěru, že tento jednací řád není právním předpisem, který by měl řešit soukromoprávní spory mezi poslanci, neboť „*slouží k procedurální úpravě jednání Poslanecké sněmovny, k udržení disciplíny a kultury projevu při jednáních a k udělování možných sankcí s cílem prosadit kultivovanou parlamentní debatu.*“⁹³ Tento argument podpořil rozhodující senát Nejvyššího soudu také tím, že v případě disciplinárního řízení, které vede v dané věci mandátový a imunitní výbor, není veden jako spor mezi rovnými subjekty (tak jako je to v případě sporu, který rozhoduje nezávislý a nestranný soud v soukromoprávních věcech), ale mandátový a imunitní výbor je zde nadřazen subjektu, v jehož věci vede disciplinární řízení. Nejvyšší soud ČR také zdůraznil, že v rámci disciplinárního řízení není možné uložit takové druhy sankcí, jako je tomu v řízení soudním – hovoří zde např. o povinnosti zdržet se zásahů do osobnostních práv, poskytnout zadostiučinění

⁹¹ tamtéž

⁹² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2386/2019

⁹³ tamtéž

v penězích aj. Zároveň uvádí, že výsledkem tohoto řízení není úprava práv subjektů sporu, ale vydání disciplinárního opatření.⁹⁴

V závěru svého rozhodnutí se vypořádává také s náležitou etikou, která by měla být Poslanecké sněmovně vlastní a poslanci (a nepochybně i senátoři, i když se o nich s ohledem na rozhodovanou věc v usnesení nemluví) by měli vystupovat s minimální slušností a úrovní, která se od takového sboru očekává. Toto zmínil zejména z toho důvodu, že se při jednání Poslanecké sněmovny očekává, že subjekty účastníci se těchto jednání budou vystupovat slušně, tj. například si nebudou tykat, a to ani v situaci, která může být pro člena zákonodárského sboru citlivá, týkat se jeho osoby, ale naopak si zachovají určitý odstup. Tento aspekt se v poslední době vytrácí a snižuje se tím hodnota orgánu Parlamentu jako takového. Na ostatní položené otázky soud nezodpověděl, neboť dle jeho názoru neměly vliv na předmětné rozhodnutí. Věc tedy vyřídil tak, že řízení nezastavil a je tudíž na dalších rozhodovacích instancích, aby se s danou věcí vypořádaly. Věc se následně vrátila k okresnímu soudu jako soudu prvostupňovému, který se danou otázkou bude zabývat znovu.⁹⁵

Pokud bychom odhlédli od toho, že se jedná o případ, ve kterém má nastoupit soukromoprávní odpovědnost a nikoliv ta veřejnoprávní prostřednictvím čl. 27 odst. 2 ČR, dospěli bychom k závěru, že ani ochrana obsažená v tomto článku aktivována nebude. Jedná se o projev, který je tzv. chráněný – jedná se o vyjádření názoru slovem, byl učiněn na chráněném fóru – na jednání Poslanecké sněmovny, byl učiněn v souvislosti s otevřenou výměnou názorů v rámci diskuze, která na půdě orgánu Parlamentu probíhala a pravděpodobně i směřovala vůči ostatním účastníkům debaty, tj. poslancům, kteří byli přítomni jednání, na kterém k prohlášení výroku došlo. Je však zřejmé, že účinky bude takové vyjádření názoru působit i vůči třetím, nezúčastněným osobám. Tomuto argumentu svědčí také to, že tehdejší schůzi Poslanecké sněmovny ČR vysílala v přímém přenosu veřejnoprávní televize, tudíž bylo zřejmé, že bude mít toto vyjádření dalekosáhlejší účinky, než kdyby se jednalo o schůzi, která by se konala bez přítomnosti médií.

⁹⁴ tamtéž

⁹⁵ tamtéž

3. 5 Vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení ve věci trestního stíhání skupiny poslanců

Problematikou vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení se zabýval třetí senát Nejvyššího soudu ČR,⁹⁶ a to zejména ve spojení s ochranou svobodného projevu učiněného v souvislosti s výkonem svého poslaneckého mandátu. Jednáním, za které měla být skupina dvou poslanců (zde také ve spojení s funkcí ministerského předsedy) trestně odpovědná, bylo vzdání se funkce poslance. S tímto však bylo umožněno schválení vládního návrhu zákona, se kterým byla spojena žádost o vyslovení důvěry tehdejší vlády. Vzdání se této funkce však předcházela nabídka tehdejšího předsedy vlády, a to ve formě nabytí členství v orgánech řady společností, jejichž akcionářem je Česká republika, anebo místa ve státních orgánech.⁹⁷

V tomto jednání orgány činné v trestním řízení spatřovaly naplnění skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku podle příslušných ustanovení trestního zákoníku a ve spojení s tímto tak bylo iniciováno řízení před Nejvyšším soudem ČR, a to ohledně vydání skupiny těchto osob k trestnímu řízení. Rozhodující senát se v těchto dvou případech tedy zabýval, zda bude aktivována ochrana vyplývající z parlamentní imunity, či nikoli. Zabýval se tak zejména tím, jaké „jednání“ je možné zahrnovat pod pojem projev, neboť tuto kategorii považoval za nedostatečně vyřešenou – podstatu tohoto pojmu vymezil tak, jak jsem uvedla v kapitolách výše této práce.⁹⁸

V obou napadených případech vycházel v podstatě ze stejných argumentů. V odůvodnění totiž vyslovil názor, že odmítnutí hlasovat pro zákon, který byl přijímán, je důsledkem jeho legitimně projeveného názoru na daňovou politiku tehdy panující vlády. Zároveň je jeho legitimním postojem také to, že rezignací na funkci člena zákonodárského sboru chtěl pomoci této vládě v jejím dalším pokračování (kdyby totiž k rezignaci nedošlo, vláda by pravděpodobně v souvislosti s tímto padla a na tom se jako člen strany, která tehdejší vládu tvořila, nechtěl podílet). Předmětné jednání tedy považuje za ústavně chráněné, a to zejména s odkazem na čl. 27 odst. 2 Ústavy ČR, nicméně, zde částečně ve svém odůvodnění vychází z toho, že vytýkané jednání by mohlo za určitých okolností naplňovat i ochranu vyplývající z čl. 27 odst. 1 Ústavy ČR. Nejvyšší soud ČR zde také konstatuje to, že jediný, kdo může posuzovat jistou míru odpovědnosti (a to zejména tu politickou) za toto jednání, je volič.⁹⁹

⁹⁶ Podrobněji viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 3 Tcu 76/2013 a sp. zn. 3 Tcu 77/2013

⁹⁷ tamtéž

⁹⁸ tamtéž

⁹⁹ tamtéž

Důsledkem těchto dvou rozhodnutí bylo, že Nejvyšší státní zástupce zrušil usnesení o zahájení trestního stíhání. Řízení však ani tak nebylo ukončeno. Státní zástupce¹⁰⁰ podal k Nejvyššímu soudu ČR návrh týkající se opět otázky ohledně pochybnosti o vynětí z pravomoci orgánů činných v trestním řízení, které se tedy musel rozhodující senát věnovat znovu.¹⁰¹ V návrhu se však neobjevili pouze tehdejší poslanci, kterých se týkalo předcházející řízení, ale objevila se zde osoba tehdejšího premiéra vlády Petra Nečase, v jehož jednání bylo spatřováno naplnění skutkové podstaty podplácení dle příslušných ustanovení trestního zákoníku.¹⁰² V tomto případě se však rozhodující senát již nezabýval otázkou trestní odpovědnosti poslanců (v této části návrh zamítl), ale věnoval se pouze otázce nástupu plné trestní odpovědnosti bývalého premiéra.¹⁰³ Nejvyšší soud ČR rozhodl tak, že příslušná osoba není vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení a je tak tedy plně trestně odpovědná. Rozhodující senát dovodil, že podezřelý (tehdejší předseda vlády a současně poslanec) není chráněn v době rozhodování poslaneckou imunitou a je možné proti němu vést trestní řízení – na rozdíl od dalších tří osob, kterým měl úplatek poskytnout.¹⁰⁴

Zvláštností tohoto rozhodnutí navíc je, že výše zmíněné zamítnutí usnesení, kterým bylo zahájeno trestní stíhání proti tehdejším poslancům, nemá za následek překážku věci rozhodnuté a bylo by možné ve stejné věci vést nové trestní řízení, a to v době, kdy poslanci nebudou vykonávat svou funkci, tj. po jejím skončení. Aby toto nenastalo, bylo by třeba, aby došlo k zastavení trestního stíhání v této věci, což však ze strany orgánů činných v trestním řízení nebylo učiněno.¹⁰⁵

3. 6 Další usnesení poslanecké sněmovny k vydání poslanců k trestnímu stíhání v souvislosti s učiněnými projevy

Jak vyplývá z dosavadního textu práce, činnost Poslanecké sněmovny v oblasti vydávání usnesení k vydání k trestnímu stíhání je z celkových devíti, resp. desíti volebních období, poměrně rozmanitá. Poslanecká sněmovna vydala za dobu své existence poměrně velké množství usnesení, kterými se různými způsoby vyjádřila k žádostem, které ji v této oblasti

¹⁰⁰ Konkrétně se jednalo o státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Olomouci

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013

¹⁰² Jedná se o ustanovení § 332 odst. 1 věta první, odst. 2 písm. b) trestního zákoníku

¹⁰³ V této části rozhodující senát Nejvyššího soudu ČR dospěl k tomu, že se návrh zamítá. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ Podrobněji viz KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19, s. 660

byly doručeny. Na tomto místě stručně zmiňuji některé další případy, které se historicky objevily a které dle mého názoru za zmínku stojí.

Prvním případem je trestní stíhání ve věci **Čestmíra Hofhanzla**, ve kterém vydaným usnesením ze dne 28. 1. 1993¹⁰⁶ rozhodla Poslanecká sněmovna ČR tak, že jej nevydala k trestnímu stíhání, které proti jeho osobě mělo být vedeno. Protiprávní jednání bylo orgány činnými v trestním řízení kvalifikováno jako pomluva, které se dle dostupných informací měl dopustit v rámci diskuzního pořadu, kde kritizoval tehdejší poměry ve zlínské nemocnici.¹⁰⁷

Druhým případem pak bylo trestní stíhání ve věci **Jana Vika**. V jeho věci Poslanecká sněmovna vydala usnesení, kterým vyslovila souhlas k trestnímu stíhání, konkrétně se tak stalo 25. 7. 1995.¹⁰⁸ Trestného jednání se měl dopustit spácháním trestného činu šíření poplašné zprávy dle příslušných ustanovení v té době platného a účinného trestního zákona. Žádost v jeho věci podával Úřad vyšetřování hlavního města Prahy a naplnění znaků výše uvedeného trestného činu se měl dopustit uzavřením smlouvy s tiskárnou Mír a. s., jejímž předmětem bylo vytištění letáků, které neobsahovaly pravdivé údaje. Předmětný leták měl dle usnesení Poslanecké sněmovny ČR nést označení „Informace spolkové vlády pro vedení sudetoněmeckého landsmanschaftu“.¹⁰⁹ Pro tento trestný čin bylo orgány činnými v trestním řízení požadováno jeho vydání i v následujícím volebním období, nicméně této žádosti nebylo ze strany Poslanecké sněmovny ČR vyhověno.¹¹⁰

Dalším případem pak bylo jednání tehdejšího poslance **Josefa Krejsy**, který byl stejně jako výše uvedení poslanci zbaven poslanecké imunity pro účely trestního stíhání. Stalo se tak 10. 7. 1997, a to na 12. schůzi Poslanecké sněmovny ČR. Dle vydaného usnesení¹¹¹ publikoval a nechal publikovat články, které ironizujícím způsobem směřovaly k naplnění skutkové podstaty trestného činu podněcování k národnostní a rasové nenávisti podle příslušných ustanovení tehdejšího trestního zákona. O jeho osobě rozhodovala Poslanecká sněmovna ještě

¹⁰⁶ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 20 [online]. psp.cz, 28. ledna 1993. [cit. 15. ledna 2022] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/usneseni/u0020.htm>

¹⁰⁷ REŽŇÁKOVÁ, Lada, LEDERER, Benedikt. *Sněmovna nevydala každého třetího poslance, kterého chtěla policie stíhat* [online]. IDNES.cz, 6. 3. 2019 [cit. 20. 3. 2022]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poslanci-poslanecka-snemovna-grafika-cisla-imunita-ods-cssd-ano-babis-barta-policie.A190109_085050_domaci_lre/foto/JB7892d8_FO00152659Hofhanzl.jpeg

¹⁰⁸ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 731 [online]. psp.cz, 25. července. 1995 [cit. 15. ledna. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/usneseni/u0731.htm>

¹⁰⁹ Tamtéž

¹¹⁰ ČTK. *Zbavení imunity. Podívejte se na partu 15 poslanců, které sněmovna vydala policii* [online]. Hospodářské noviny, 30. 8. 2011 [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-52710910-zbaveni-imunity-podivejte-se-na-partu-15-poslancu-ktere-snemovna-vydala-policii>

¹¹¹ Usnesení Poslanecké sněmovny č. 460 [online]. psp.cz, 10. července. 1997. [cit. 15. ledna 2022] Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/usneseni/u0460.htm>

v dalším případě, kdy se v roce 1994 podle příslušných orgánů měl dopustit trestného činu výtržnictví, kterého se měl dopustit svým chováním na česko-německém pietním aktu v Terezíně.¹¹²

Poslanecká sněmovna se dále zabývala žádostí orgánů činných v trestním řízení, když bylo požadováno vydání k trestnímu stíhání **Miroslava Sládka**. Ten se dle jejich názoru měl dopustit trestného činu podněcování rasové a národnostní nenávisti. Tohoto protiprávního jednání se měl dopustit tím, že „(...) v roce 1996 na demonstraci proti Česko-německé deklaraci pronesl: „Můžeme litovat jen toho, že jsme Němců zabili málo.“¹¹³ K vydání jeho osoby tehdy Poslanecká sněmovna přistoupila.¹¹⁴

¹¹² LIDOVKY, CZ, ČTK. *Chaloupka neuspěl. Poslanci ho vydali policii* [online]. Lidovky.cz, 12. 6. 2012 [cit 15. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/poslanci-policii-vydali-veckare-chaloupku.A120612_163957_in_domov_ogo

¹¹³ DOLEJŠÍ, Milan. *Mandát za mřížemi. Poslanci vydávají kolegy ochotněji než kdysi* [online]. ČT 24. Česká televize.cz, 24. 1. 2018 [cit. 11. 5. 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2370748-mandat-za-mrizemi-poslanci-vydavaji-kolegy-ochotneji-nez-kdysi>

¹¹⁴ tamtéž

4 Změna právní úpravy poslanecké imunity

V rámci této kapitoly zhodnotím podobu případné změny právní úpravy, resp. formy, které by připadaly v úvahu. Tam, kde hovořím o imunitě, mám na mysli imunitu v materiální rovině, tj. indemnitu, neboť právě v podobě této imunity nastávají největší aplikační problémy.

Jak vyplývá z dosavadního textu práce, potřeba změny právní úpravy, a to v rovině imunity materiální, se v odborných kruzích diskutuje již poměrně dlouhou dobu. Textem Ústavy ČR v této rovině se zabývá celá řada autorů, z nichž někteří se přiklání spíše k zúžení rozsahu aplikace ochrany vyplývající z parlamentní imunity, jiní naopak předkládají argumenty, které hovoří spíše pro rozšíření rozsahu ochrany tohoto institutu.¹¹⁵ S ohledem na obecnost právní úpravy je zřejmé, že je třeba ji vykládat a vymezovat podrobnější podmínky, které by usnadnily její případnou aplikaci. Je také jasné, že s ohledem na dobu, ve které se Ústava ČR formovala a vznikala, nemohla reflektovat směr a vývoj společnosti, jakým se v průběhu její existence ubírala a v jaké podobě se nachází dnes. Podrobnější podmínky, které by vymezovaly aktivaci čl. 27 Ústavy ČR, se nenachází v rovině zákonné, ale jak je patrné z výše uvedeného textu, zabývá se jí poměrně pestrá řada soudních rozhodnutí, a to napříč všech úrovní soudů. Nicméně je nutné podotknout, že zejména na úrovni vysokých soudů není názor na tento institut jednotný – problémy při aplikaci ústavně zaručené ochrany v této oblasti souvisí zejména s rozdílnými pohledy na výklad právní úpravy a rozdílné názory mezi Nejvyšším a Ústavním soudem.¹¹⁶ S ohledem na vše uvedené by tak bylo vhodné, aby aktuální právní úprava dostala několika změn. V tomto směru je nutné podotknout, že té se od počátku života Ústavy ČR již dočkala – za zmínku stojí například vyloučení trestního stíhání pouze po dobu, kdy trvá mandát, kdy v původní právní úpravě trvalo vyloučení i po skončení mandátu poslance či senátora.¹¹⁷ Případná změna by nemusela být velmi obsáhlá. Druhou odrazovou situací je neustále sílící rozmach sociálních sítí, které také v době, kdy byla Ústava tvořena, nehrála ve společenském životě takovou roli jako dnes.

¹¹⁵ BAHÝLOVÁ, Lenka. In: BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, s. 394 (čl. 27), KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19, s. 655-660, ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Imunita jako ústavněprávní problém*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1996, roč. 4, č. 1, s. 41-52, KYSELA, Jan. *K úvaze o rozšíření rozsahu poslanecké imunity. Parlamentní privilegia, rovnost před zákonem a role soudů*. Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 11, s. 392-397.

¹¹⁶ K tomuto aspektu viz výše v této práci. Jedná se zejména o fakt, kdy se Nejvyšší soud ČR v rámci své rozhodovací činnosti přiklonil k extenzivnímu výkladu právní úpravy. Tato skutečnost byla následně podrobena velice ostré kritice ze strany odborné veřejnosti – její názory jsou zmíněny v příslušných částech této diplomové práce. Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 76/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 77/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013.

¹¹⁷ Ústavní zákon č. 98/2013, kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyjasnění podmínek pro aplikaci parlamentní imunity by mimo jiné přineslo kýžený vedlejší efekt v podobě odlehčení českým soudům. Nedocházelo by k zahajování poměrně velkého množství soudních řízení, ve kterých by soudy musely závazně stanovit, zda v onom konkrétním případě došlo k naplnění podmínek pro ochranu vyplývající z tohoto institutu.

Otázkou změny právní úpravy v této oblasti se zabývali i někteří autoři v rámci odborných diskuzí. Uvést můžeme zejména doc. Kratochvíla,¹¹⁸ který uvedl, že by se ochrana mohla vztahovat pouze na přečiny, nikoli na zločiny, resp. zvláště závažné zločiny. Nicméně je nutné podotknout, že doc. Kratochvíl se úpravou parlamentní imunity zabývá obecně, v tomto případě by však bylo možné vycházet z těchto východisek i při úpravě svobodných projevů. Toto rozlišení však není dle mého názoru možné považovat za dostačující z následujících důvodů.

Ve zvláštní části trestního zákoníku se objevuje celá řada trestných činů, která jsou ve svých základních skutkových podstatách přečiny a následně, za splnění kvalifikačních okolností, se z nich stávají zločiny, případně zvláště závažné zločiny. Ve spoustě případů se také právní kvalifikace mění v průběhu přípravného řízení, které vedou policejní orgány, nebo dokonce i v řízení soudním, když soud dospěje k závěru, že ona kvalifikační kritéria byla naplněna. Docházelo by tak k soudním řízením, která by nedospěla do obvyklé fáze, jakou je řízení skončeno, ale docházelo by k vydávání např. rozhodnutí o zastavení řízení, protože v dané věci by bylo řízení nepřipustné. Účinkem by tak nebylo odlehčení českých soudů, ale naopak, situace by vedla k jejich přetížení, které však není žádoucí.

Závažnost trestných činů je dána již u nejméně závažných trestných činů jako u přečinů. Tento aspekt by tedy také neměl být opomíjen. U trestných činů, u kterých z povahy věci vyplývá, že je možné je spáchat pomocí projevu, se tento aspekt objevuje stejně jako v případech, které jsou zmíněny v citovaném článku. Typickým příkladem může být trestný čin šíření poplašné zprávy, který je možné spáchat formou učiněného projevu a základní skutkovou podstatu tohoto trestného činu v jednom případě mění na zločin, a to za splnění tam stanovených kvalifikačních okolností.¹¹⁹

¹¹⁸ Podrobněji viz KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19

¹¹⁹ § 357 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

4. 1 Podoba navrhované změny

S ohledem na výše uvedené je nutné vyřešit otázku, jakou formou by změna mohla proběhnout. V úvahu připadají v zásadě dvě varianty. Může buď dojít k vytvoření samostatného právního předpisu, který by prováděl dosavadní právní úpravu na úrovni ústavní. Další variantou, která by mohla aktuální nedostatky právní úpravy v této oblasti odstranit je změna dosavadní právní úpravy, a to například právní úpravy trestněprávních předpisů.

4. 1. 1. Změna v podobě nového právního předpisu

První možností, jak kýžené změny dosáhnout představuje samostatný zákon, který by se indempnitou zabýval a rozvíjel situace, které Ústava opomíjí. Je zřejmé, že s ohledem na obecné požadavky na tvorbu zákonných ustanovení není možné, aby takový zákon mohl regulovat výslovně situace, ve kterých se parlamentní imunita může objevit, a to i s ohledem na to, že se budoucí vývoj společenského života může ubrat jakýmkoliv směrem a každá, byť i nepatrná změna by vyvolávala změny v právní úpravě. Domnívám se však, že je možné i rámcově vymezit tyto podmínky tak, aby byly v souladu a bylo možné je v praxi bez jakýchkoli problémů aplikovat. Případy, které se v minulosti v této oblasti objevily a kterým jsem se věnovala v předchozí kapitole práce, by mohly sloužit jako demonstrativní výčet a bylo by možné při tvorbě tohoto právního předpisu z nich vycházet. Samozřejmostí je fakt, že i takový právní předpis by musel být v souladu s ústavním pořádkem České republiky a nesměl by jít nad jeho rámec.

Takový zákon by mohl nést následující označení: „**zákon regulující podmínky aktivace parlamentní imunity**“, zkráceně – „**zákon o parlamentní imunitě**“. V úvodních ustanoveních bychom mohli naleznout právní regulaci obecných institutů jako je poslanecká a senátorská imunita. V rámci těchto pojmů by se na prvním místě logicky vycházelo z aktuálního znění Ústavy ČR. Stěžejním ustanovením této části zákona by byly ony tři podmínky, za kterých je možné ochranu vyplývající z parlamentní imunity aktivovat a které stanovil náleze Ústavního soudu,¹²⁰ který jsem zmínila v úvodní části této práce. Tento náleze je klíčový, neboť žádný jiný se těmito podmínkách v takovém rozsahu nezabýval. Navrhovaná změna by také obsahovala v jednom ze svých ustanovení výčet trestných činů, které by podléhaly automatické trestní odpovědnosti.¹²¹

Za vhodné také považuji, aby se právní úprava vypořádala také s problematikou projevu, který by příslušnou ochranou disponoval. Jak je uvedeno výše v práci, možností,

¹²⁰ Zde myšlen náleze Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14

¹²¹ Výčtem těchto trestných činů se zabývám níže v této práci.

jakými se dá svoboda projevu realizovat je mnoho, ale není vždy jednoznačné, zda je možné dané jednání je možné pod tyto formy subsumovat nebo ne. K tomuto by mohla sloužit řada případů, kterými jsem se také zabývala výše a které jsou z tohoto hlediska problematické. Pro úplnost je třeba uvést, že se jedná zejména o kauzu poslance Lubomíra Volného, vyjadřování jednotlivých poslanců a senátorů prostřednictvím svých profilů na sociálních sítích, ale zejména také pořád aktuální spor mezi Andrejem Babišem a Miroslavem Kalouskem, jehož předmětem je jednání, pomocí kterého došlo k urážce pana Kalouska. Nicméně i to, že ho obvinil z údajné korupce je závažné, a i v těchto případech by měla nastávat odpovědnost, zvláště s ohledem na fakt, že projev učinil v rámci své svobody projevu. Pokud si bohužel členové, kteří vystupují v těchto pozicích, neuvědomují vážnost situace a to, jakou funkci zastávají, musí pak být tento aspekt zohledněn v rámci právní úpravy.

Pro úplnost je nutné se také vypořádat s tím, jakou právní sílu by takový právní předpis nesl. V tomto směru připadají dvě možnosti. Buď by změna byla provedena právním předpisem na ústavní úrovni, nebo právním předpisem na běžné zákonné úrovni. Při regulaci tohoto aspektu je třeba vycházet ze znění Ústavy ČR, kdy podle jejího čl. 9 odst. 1 „*Ústava může být doplňována či měněna pouze ústavními zákony.*“¹²² Jestliže je problematika parlamentní imunity upravena v samotné Ústavě ČR, pak by bylo možné změnu provést samotným ústavním zákonem. S tím souvisí fakt, že pro změnu Ústavy, resp. pro přijetí ústavního zákona je nutná třípětinová většina všech poslanců, ale také senátorů. V takovém případě by právní předpis disponoval nejsilnější právní silou a veškerá legislativa by tak musela být souladná s touto právní úpravou ústavní.¹²³

4. 1. 2 Změna trestněprávních předpisů

Druhou variantou, která by spornosti a pochybnosti v rámci institutu parlamentní ochrany mohla odstranit, je zakotvení určitých aspektů do stávající právní úpravy, tj. její novelizace.

Určitým vodítkem pro změnu právní úpravy by mohlo být stanovení výčtu trestných činů, které jsou z povahy věci tzv. projevové. Pokud bychom vycházeli z aktuálně platného a účinného znění trestního zákoníku, mohly by do této kategorie patřit trestné činy jako výše zmíněné šíření poplašné zprávy, vedle něj však i pomluva, křivé obvinění, podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod. Dále by do této skupiny mohlo být řazeno podplácení, přijetí úplatku, zneužití pravomoci úřední osoby. Takové trestné

¹²² Čl. 9 odst. 1 Ústavy ČR, ve znění pozdějších předpisů

¹²³ Čl. 39 odst. 4 Ústavy ČR, ve znění pozdějších předpisů

činy by dle mého názoru neměly být vůbec podrobovány posouzení ze strany orgánu příslušného sboru či jeho předsedy, ale mělo by být trestní stíhání připuštěno vždy bez výjimek a bez možnosti subsidiárního posouzení.

Tato změna právní úpravy se na první pohled jeví jako poměrně zpřísnující a částečně i popírající smysl parlamentní imunity, nicméně je nutné se zamyslet také nad dopady, které tyto spáchané trestné činy mohou mít. Ty mohou být v mnoha případech velice fatální a je tedy dle mého názoru vhodné, aby u těchto trestných činů připadala v úvahu automatická trestní odpovědnost poslanců a senátorů. Dalším podporujícím argumentem je fakt, že jsme v poslední době svědky situací, kdy pokud nad určitými činy nepanuje možnost uložení trestu, jejich pachatelé se domnívají, že žádná hranice trestnosti v jejich případě neexistuje a je tak daleko jednodušší se těchto trestných činů dopustit. Pokud by se taková změna právní úpravy objevila, potenciální pachatelé by si jistě rozmysleli, zda určitý výrok pronesou, či nikoli, a to zejména v těch situacích, kdy se výrok nezakládá na pravdě a jediným jeho cílem je „pošpinit“ druhé.

Tento aspekt by také pomohl v mnohých případech orgánům činných v trestním řízení, kdy by nebylo nutné žádat o vydání těchto osob k trestnímu stíhání a mohly by být stíhány jako běžní občané. Trestní řízení by v takových případech nebyla zbytečně zdlouhavá o tu část, kdy se musí se svojí žádostí obrátit na příslušnou komoru a o vydání požádat. Důvodem není ani to, že by došlo k přepínání již tak vytížených trestních soudů, neboť by se trestností daného činu musely zabývat v každém případě, zde tak případné obžaloby mohou napadnout na příslušný soud mnohem dříve. Není tedy důvod k odmítnutí vybudování právní úpravy na taxativně stanovených trestných činech, u kterých nebude nutné podání žádosti o vydání příslušného člena zákonodárského sboru.

Pro úplnost je třeba vypořádat se s faktem, zda by pro případnou nápravu dosavadního právního stavu nepostačovalo zavedení nové skutkové podstaty, která by se promítla do zvláštní části trestního zákoníku. Název tohoto nového trestného činu by mohl znít „**narušení pořádku Parlamentu**“ a podoba tohoto nového ustanovení by mohlo znít podobně jako již známá skutková podstata trestného činu pohrdání soudem, která je v současné právní úpravě zakotvena v ustanovení § 336 trestního zákoníku. Hlavním účelem tohoto trestného činu by tak bylo zachování řádu a důstojnosti, kterou by instituce Parlamentu měla nést. Soudní moc je jedna ze základního trojlístku státní moci, je tedy možné použít znění tohoto trestného činu i v rámci moci zákonodárské. Při tvorbě této nové skutkové podstaty by se z něj vycházelo také proto, že obsahuje typově podobná jednání, jako v případě narušení pořádku při schůzi Poslanecké sněmovny či Senátu. Jednalo by se tedy konkrétně o opakované rušení jednání parlamentu (bez ohledu na to, o jakou komoru se v daném případě bude jednat).

Druhou variantou tohoto trestného činu by pak mohlo být jednání subjektu, kterým se vůči této instituci chová urážlivě.¹²⁴ Systematicky by tato skutková podstata byla zařazena do stejné části jako výše zmíněný trestný čin, tj. do hlavy desáté, upravující trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných, dílu čtvrtého, jiná rušení činnosti orgánu veřejné moci. Pomocí této skutkové podstaty by se bez větších problémů dala vyřešit řada jednání, kterých se na půdě Poslanecké sněmovny dopustil exposlanec Lubomír Volný tak, jak je podrobněji rozvedeno výše v práci.

Problém by v praxi mohl nastat z toho důvodu, že ustanovení § 336 trestního zákoníku zjevně míří na subjekty, které stojí mimo soudní soustavu, kdežto v případě Parlamentu bychom ho směřovali na subjekty, které jsou součástí zákonodárné moci. Nicméně i tento problém by bylo možné jazykově vyřešit tak, aby nebylo pochyb, na koho se trestné jednání vztahuje a na koho ne.

Tato změna právní úpravy (a to ať již v podobě stanovení taxativního výčtu trestných činů, u kterých by byla dána automatická trestní odpovědnost anebo v podobě samostatné skutkové podstaty trestného činu) by se zřejmě nesetkala s pochopením, a to zejména u členů zákonodárného sboru, kteří by s ní museli vyjádřit souhlas, neboť by rozhodovali o své vlastní budoucnosti a vystavovali by se tak riziku případné trestní odpovědnosti.

¹²⁴ Obsahově se jedná o v podstatě totožné formy jednání, kterým dochází k naplnění skutkové podstaty trestného činu uvedeného v § 336 trestního zákoníku – konkrétně o jednání, která jsou uvedena pod písmeny a) a b).

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zhodnotit fakt, zda je aktuálně platná a účinná právní úprava dostačující nebo naopak, zda by mělo dojít alespoň k její dílčí změně.

V úvodní části této práce jsem se věnovala vymezení institutu parlamentní imunity a svobody projevu, a to zejména na jejich ústavněprávní úrovni, neboť alespoň obecné uvedení do tématu považuji za klíčové pro další části práce. Zabývala jsem se zvláště vymezení pojmu indemnita a imunita, tj. imunita v materiálním a formálním pojetí. Následně jsem rámcově vymezila obecná východiska svobody projevu, a to zejména ve vztahu ke svobodnému vyjadřování poslanců a senátorů jako osob veřejně činných. Dále jsem se věnovala podstatě pojmu projev, neboť to s problematikou parlamentní imunity ve spojení se svobodou projevu, úzce souvisí. V této kapitole jsem nejprve řešila vymezení pojmu v aktuálně platné a účinné právní úpravě a následně jak se k tomuto pojmu staví soustava vysokých soudů ČR. V rámci této části práce jsem se také okrajově zmínila o následcích, které s institutem parlamentní imunity souvisí, a to zvláště v trestněprávní rovině.

Na rozdíl od Senátu ČR se daleko více případů objevuje na půdě Poslanecké sněmovny. Rozebrala jsem klíčové případy, které se k tomuto tématu vztahují a které byly podrobeny přezkumu ze strany soudní moci. V rámci této části jsem se zaměřila také rámcově na virtuální prostředí, které hraje v současné době nezastupitelnou roli a má daleko větší vliv, než jaký byl spatřován v období, ve kterém se právní úprava na ústavní úrovni formovala, a docházelo k prvním případům aplikace jejich článků, které onu ochranu poskytují. V tomto směru jsem zmínila jedno z nejdůležitějších rozhodnutí Ústavního soudu ČR, který vymezil podmínky, za kterých je možné ústavněprávní ochranu poskytnout.

Klíčovou částí je však poslední kapitola této práce, ve které se zabývám změnou, která by měla být v následujících letech provedena. Vytvořila jsem podklad, který by mohl sloužit pro případnou tvorbu samostatného právního předpisu regulující tuto oblast. Nejprve jsem zde zhodnotila obecná východiska, která se v dosavadní literatuře objevují k otázce změny právní úpravy v této oblasti, a zvažovala jsem, zda jsou tato východiska dostatečná či nikoliv. Následně jsem přistoupila k vymezení formy, kterou by daná změna mohla být provedena. Jako první jsem zmínila formu samostatného prováděcího právního předpisu a podobu, jakou by tento předpis mohl nést. Dále jsem uvedla podobu drobnější novelizace stávající platné a účinné právní úpravy, v rámci níž by byly zapracovány nedostatky, které se v ní doposud neobjevily a které by mohly nejasnosti, které s sebou nese odstranit. Při zamýšlení se nad onou změnou jsem uvažovala dále nad variantou sjednocujícího rozhodnutí ze strany Ústavního soudu ČR, který

by vytýkané nedostatky mohl odstranit. Tento se k otázce parlamentní imunity ve vztahu ke svobodnému projevu vyjádřil ve výše zmiňovaném případě ústavní stížnosti Otty Chaloupky, nicméně od té doby neměl možnost se k věci vyjádřit. V rámci tohoto judikátu by se rozhodující senát mohl vyjádřit zejména k otázce svobodného projevu, resp. k jeho jednotlivým formám, které jsou na ústavní úrovni chráněny a které naopak ochrany nepožívají, neboť jak je zřejmé z textu této práce, v této oblasti se dosavadní judikatura rozchází. Judikatura Nejvyššího soudu ČR se kloní k poměrně extenzivnímu pojetí ústavně chráněného projevu, když chrání i jednání poslance v souvislosti s jeho politickou činností.¹²⁵Tuto judikaturu sice Ústavní soud ČR zmiňuje v nálezu ve věci Otty Chaloupky, ale pouze okrajově, když uvádí, jak se k tomuto institutu staví. Rozhodující senát zde totiž stanoví jako jednu z podmínek ochrany fakt, že projev musí být učiněn pouze v souvislosti s výkonem poslaneckého či senátorského mandátu. Bylo by tedy vhodné vymezit, zda k oné politické činnosti opravdu dochází v rámci výkonu parlamentního mandátu a je jeho obsahem. Nicméně, s ohledem na aspekt, že Ústavní soud ČR rozhoduje pouze, pokud dojde k podání ústavní stížnosti, není možné, aby rozhodl bez onoho podání, které řízení před Ústavním soudem ČR iniciuje. Proto z tohoto důvodu není tato varianta zmiňována v kapitole čtvrté, neboť kýženou změnu pravděpodobně nepřinese.

Poslední variantu, kterou jsem v práci zohlednila, je vydání sjednocujícího rozhodnutí Ústavního soudu ČR, který by se k této problematice mohl znovu vyjádřit a ony zmíněné nedostatky odstranit a mohl by touto formou zapracovat dílčí aspekty, pomocí kterých by již nebylo pochybné, na jaké projevy, a to zejména poslanců, se ochrana vztahuje a na které pak již ne. V rámci této kapitoly jsem pak pro úplnost uvedla jednotlivé případy poslanců, které byly v souvislosti s učiněnými projevy na půdě Poslanecké sněmovny ČR, řešeny.

Myslím si, že téma parlamentní imunity obecně vykazuje řadu nedostatků, které nejsou v dosavadní právní úpravě reflektovány, nicméně by k jejich napravení mělo dojít. Jsem toho názoru, že by tato práce mohla sloužit jako jakýsi podklad při její úpravě.

¹²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 76/2013, sp. zn. 77/2013 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie

BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, meze, garance*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010, 384 s.

BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. 1. vydání. Praha: Leges, 2016, 608 s.

FILIP, Jan. *Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva*. 2. doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2001, 458 s.

KLÍMA, Karel. *Ústavní právo*. 1. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002, 782 s.

JÄGER, Petr, MOLEK Pavel. *Svoboda projevu: demokracie, rovnost a svoboda slova*. 1. vydání. Praha: Auditorium, 2007, 195 s.

JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. 1. vydání. Praha: Leges, 2013, 368 s.

MOLEK, Pavel. *Politická práva*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 613 s.

PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda. II. Díl, Ústavní právo České republiky*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2015, 1152 s.

Komentáře

BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vydání. Praha: Linde Praha, 2010, 1533 s.

KLÍMA, Karel a kol. *Komentář k Ústavě a Listině. 1. Díl*. 2. Rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, 901 s.

RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1224 s.

SLÁDEČEK, Vladimír a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, 1264 s.

WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. 1. Vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, 931 s.

Odborné články

BARTOŇ, Michal. *Rozlišení projevu od jiného jednání v kontextu dogmatiky svobody projevu*. Právní rozhledy, 2014, roč. 17, č. 9, s. 317-322.

KRATOCHVÍL, Vladimír. *Ústavní exempce, indemnita, imunita: Jak s nimi zacházet v trestním procesu?* Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 19, s. 655-660.

KYSELA, Jan. *Glosa k výkladu čl. 27 Ústavy Nejvyšším soudem*. Státní zastupitelství, 2013, roč. 2013, č. 5, s. 27-31.

KYSELA, Jan. *O imunitě třikrát jinak*. Právní rozhledy, 2015, roč. 23, č. 23-24, s. 836-842.
KYSELA, Jan. *K úvaze o rozšíření rozsahu poslanecké imunity. Parlamentní privilegia, rovnost před zákonem a role soudů*. Právní rozhledy, 2013, roč. 21, č. 11, s. 392-397.
ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Imunita jako ústavněprávní problém*. Časopis pro právní vědu a praxi, 1996, roč. 4, č. 1, s. 41-52.

Právní předpisy

Sdělení č. 209/1992 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Ústavní zákon č. 98/2013 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů
Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 200/1990 Sb., zákon České národní rady o přestupcích, ve znění zákona č. 259/2002 Sb.
Zákon č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 107/1999 Sb., o jednacím řádu Senátu, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 293/2013 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, a zákon č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje

ČTK. *Volný v tričku a bez roušky tepal do vakcíny. Jste sobecký idiot, sepsul ho Feri* [online]. Aktuálně.cz, 21. 1. 2021 [cit. 18. ledna 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/volny-v-tricku-a-bez-rouscky-tepal-do-vakciny-jste-sobecky-id/r~20c559605bea11eb8972ac1f6b220ee8>

ČTK. *Poslance Volného vyšetřuje po incidentu ve sněmovně policie* [online]. Aktuálně.cz, 22. 1. 2021 [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/poslance-volneho-vysetruje-po-incidentu-ve-snemovne-policie/r~9f77c2445c9311eb80e60cc47ab5f122/>

ČTK. *Sněmovna zřejmě vydá poslance Volného k stíhání. V souvislosti s ivermektinem psal o spiknutí* [online]. LIDOVKY.cz, 22. 6. 2021 [cit. 29. 10. 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/snemovna-asi-vyda-poslance-volneho-k-stihani-muze-za-to-poplasne-sireni-zpravy-o-leku-ivermektin.A210622_142431_In_domov_lidr

RAMBOUSKOVÁ, Michaela. *Poslanci mohou příští týden vydat Volného policii. Tvrdil, že dojde k vraždám* [online]. Seznam Zprávy, 9. 7. 2021 [cit. 27. 10. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/poslanci-mohou-pristi-tyden-vydat-volneho-policii-tvrdil-ze-dojde-k-vrazdam-169383>

ČTK. *Kalousek chce po Babišovi omluvu za slovo o ožralovi a zloději. Premiér si za výroky stojí* [online]. Aktuálně.cz, 12. 7. 2018 [cit. 25. 10. 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kalousek-vyzve-babise-k-omluve-za-slova-o-ozralovi-a-zlodeji/r~c2dd9bf485b911e88d580cc47ab5f122/>

NOHL, Radek. *Soud: Babiš nezvládl emoce. K útoku na Kalouska zneužil Sněmovnu* [online]. Seznam zprávy, 6. 11. 2020 [cit. 2. 11. 2021]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/soud-babis-nezvladl-emoce-k-utoku-na-kalouska-zneuzil-snemovnu-128263>

ČTK. *Babiš se Kalouskovi zatím nemusí omlouvat za výrok, že „zabil lidi přes padáky“* [online]. Aktuálně.cz, 26. 2. 2021 [cit. 26. 10. 2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babis-se-kalouskovi-zatim-nemusi-omlouvat-za-vyrok-ze-zabil/r~4f88ed24781f11eb99faac1f6b220ee8/>

ČTK. *Piráti podali na Babiše žalobu. Premiér nesmí být vrchní dezinformátor, píšou* [online]. Aktuálně.cz, 16. 7. 2021 [cit. 5. 2. 2022]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/pirati-podali-na-babise-zalobu-lze-podle-nich-o-jejich-posto/r~72dad3bae60a11eba7d80cc47ab5f122/>

ČTK. *Zbavení imunity. Podívejte se na partu 15 poslanců, které sněmovna vydala policii* [online]. Hospodářské noviny, 30. 8. 2011 [cit. 2. 3. 2022]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-52710910-zbaveni-imunity-podivejte-se-na-partu-15-poslancu-kttere-snemovna-vydala-policii>

ROSŮLKOVÁ, Jana a kol. *Výroky Okamury a Roznera o tábore v Letech nejsou trestným činem. Policie případ odložila* [online]. ČT 24. Česká televize.cz, 16. 10. 2018 [cit. 22. 2.

2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2624024-okamura-a-rozner-nebudou-za-vyroky-o-tabore-v-letech-trestne-stihani>

ČTK. *Rozner čelí žalobě kvůli výrokům o „pseudokoncentráku“, přišel o poslaneckou imunitu* [online]. Aktuálně.cz, 7. 1. 2022 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/rozner-celi-zalobe-kvuli-vyrokum-o-pseudokoncentraku-prisel/r~2759d3d26ff811eca1070cc47ab5f122/>

ČTK. *Rozner obžalován kvůli výroku o táborech v Letech* [online]. Seznam zprávy, 7. 1. 2022 [cit. 22. 2. 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-rozner-obzalovan-kvuli-vyroku-o-taboru-v-letech-185212>

ČTK. *Exposlanec SPD Rozner dostal podmínku za výrok o romském táboře v Letech* [online]. Seznam zprávy, 25. 4. 2022 [cit. 27. 4. 2022]. Dostupné z:

<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-zivot-v-cesku-exposlanec-spd-rozner-dostal-podminku-za-vyrok-o-romskem-tabore-v-letech-199645>

REŽŇÁKOVÁ, Lada, LEDERER, Benedikt. *Sněmovna nevydala každého třetího poslance, kterého chtěla policie stíhat* [online]. IDNES.cz, 6. 3. 2019 [cit. 20. 3. 2022]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/poslanci-poslanecka-snemovna-grafika-cisla-imunita-ods-cssd-ano-babis-barta-policie.A190109_085050_domaci_lre/foto/JB7892d8_FO00152659Hofhanzl.jpeg

DOLEJŠÍ, Milan. *Mandát za mřížemi. Poslanci vydávají kolegy ochotněji než kdysi* [online].

ČT 24. Česká televize.cz, 24. 1. 2018 [cit. 11. 5. 2022]. Dostupné z:

<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2370748-mandat-za-mrizemi-poslanci-vydavaji-kolegy-ochotneji-nez-kdysi>

KOPECKÝ, Josef. *Poslanec Volný má defintivně za rvačku zaplatit pokutu 90 800 korun* [online]. iDnes.cz, 20. 4. 2021 [cit. 4. 11. 2021]. Dostupné z:

https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/snemovna-lubomir-volny-flakanec-pokuta.A210420_181758_domaci_kop

LIDOVKY, CZ, ČTK. *Chaloupka neuspěl. Poslanci ho vydali policii* [online]. Lidovky.cz, 12. 6. 2012 [cit. 15. 1. 2022]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/domov/poslanci-policii-vydali-veckare-chaloupku.A120612_163957_in_domov_ogo

Judikatura

Usnesení Okresního soudu Praha-západ ze dne 5. ledna 2019, sp. zn. 5 C 354/2018

Usnesení Krajského soudu Praha ze dne 4. dubna 2019, sp. zn. 21 Co 81/2019

Nález Ústavního soudu ze dne 10. prosince 1997, sp. zn. II. ÚS 357/96 (N 156/9 SbNU 355)

Nález Ústavního soudu ze dne 15. března 2005, sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605)
Nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2005, sp. zn. I. ÚS 453/03 (N 209/39 SbNU 215)
Nález Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 3018/14 (N 111/77 SbNU 621)
Nález Ústavního soudu ze dne 11. června 2018, sp. zn. I. ÚS 4022/17 (N 110/89 SbNU 631)
Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. září 2012, sp. zn. I. ÚS 2632/12
Usnesení Ústavního soudu ze dne 16. října 2012, sp. zn. Pl. ÚS 21/12
Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. dubna 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 1996, sp. zn. Tcnu 10/96
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2012, sp. zn. 11 Tcu 135/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 76/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. 77/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2013, sp. zn. 3 Tcu 85/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. 3 Tcu 33/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 25 Cdo 2386/2019
Rozsudek senátu druhé sekce ESLP ze dne 16. 9. 2014, Karácsony a ostatní proti Maďarsku č. 44357/13 (2014)
Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 17. 5. 2016, Karacsóny proti Maďarsku, č. 42461/13 (2016)

Další zdroje

Důvodová zpráva k ústavnímu zákonu č. 1/1993 Sb., zvláštní část
Usnesení Poslanecké sněmovny č. 20 [online]. psp.cz, 28. ledna 1993. [cit. 15. ledna 2022]
Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/usneseni/u0020.htm>
Usnesení Poslanecké sněmovny č. 731 [online]. psp.cz, 25. července. 1995 [cit. 15. ledna. 2022]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1993ps/usneseni/u0731.htm>
Usnesení Poslanecké sněmovny č. 460 [online]. psp.cz, 10. července. 1997. [cit. 15. ledna 2022]
Dostupné z: <https://www.psp.cz/eknih/1996ps/usneseni/u0460.htm>

Shrnutí

Tato diplomová práce se zabývá tématem parlamentní imunity ve světle ústavně zaručené svobody projevu. V práci se řeší zejména problematika případné změny stávající právní úpravy v této oblasti, tj. otázka, zda je stávající právní úprava dostatečná, nebo naopak vyžaduje změnu.

Po prostudování příslušné problematiky, a to zejména v rámci odborné debaty, která je v této oblasti vedena a pro prostudování příslušných soudních rozhodnutí bylo dospěno k závěru, že právní úprava by v tomto směru měla dostát alespoň dílčích změn, kterými by stávající nedostatky byly odstraněny. Klíčovou částí je pasáž, ve které se řeší formy, které by onu změnu mohly reprezentovat. Pro tyto účely se v práci zmiňují zásadní rozhodnutí soudů ČR, a to zejména soudu Ústavního a Nejvyššího. Pro úplnost je v práci věnována také pozornost základním pojmům parlamentní imunity, a to v jejím materiálním a formálním smyslu a ústavním východiskům svobody projevu, a to zejména v souvislosti s projevem činěnými poslanci a senátory.

Abstract

This diploma thesis deals with the topic of parliamentary immunity in the light of constitutionally guaranteed freedom of expression. The thesis mainly addresses the issue of possible changes to the existing legislation in this area i.e., the question whether the current legislation is sufficient or, on the contrary, requires a change.

After studying the relevant issues, especially within the professional debate that is conducted in this area, and after studying the relevant court decisions, it was concluded that the legislation should receive at least partial changes which would eliminate the existing shortcomings. The key part of the thesis is the passage in which the forms that could represent that change are addressed. For these purposes, the crucial decisions of the courts of the Czech Republic, especially the Constitutional Court and the Supreme Court are mentioned. For the sake of completeness, the work also pays attention to the basic concepts of parliamentary immunity, in its material and formal sense, and the constitutional basis of freedom of speech, especially in connection with speeches made by deputies and senators.

Klíčová slova

Parlamentní imunita, svoboda projevu, odpovědnost, projev

List of key words

Parliamentary immunity, freedom of speech, responsibility, speech